بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2016/HC-A/72
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: 1. އިބްރާހީމް ޝަފްރާޒް އާދަމް / ގ. ނޫރާގެ، މާލެ
  2. ހަސަން ޝިޔާޒު މުޙައްމަދު ސަލީމް / މއ. ވިނަސްބަރީ، މާލެ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޑްރަގްގެ ވިޔަފާރި ކުރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒު
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިންމި ތާރީޚު: 06 ޖުމާދަލްއޫލާ 1443
12 ޑިސެމްބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ހިނގި ނިމުނު ތާރީޚު:

02 ޞަފަރުލްމުޒައްފަރު 1437

11 ނޮވެމްބަރު 2016

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކޯޓު ޤަޟިއްޔާގެ މަޢުލޫމާތު:

- **ނަންބަރު:** 975/Cr-C/2011
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ދަޢުވާ:** ގަސްދުގައި މީހަކު މަރާލުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 13 ޖުލައި 2011
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 20 ނޮވެމްބަރު 2014

ޖިނާއީ - ގަސްދުގައި މީހަކު މަރާލުން - ގަސްދުގައި މީހަކު މަރާލުމުގައި ބައިވެރިވުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު (ޕީނަލްކޯޑު)) ގެ 12، 13، 14 އަދި 26 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު ތަޢްދީލު 3) ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) - ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު) 30 ވަނަ މާއްދާ، 1204 ވަނަ މާއްދާ އަދި 1205 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު: 24/76 (ޝަހާދަތުގެ ޤާނޫނު) 1، 3، 6 އަދި 7 ވަނަ މާއްދާ - ޤާނޫނު ނަންބަރު:14/72ޖ ([illegible] ޝަރީޢަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 7 ވަނަ މާއްދާ - ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޖިނާއީ މުރާފަޢާތުގެ ގަވާއިދުގެ 137 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) - ރެސް ޖެސްޓޭގެ އުސޫލު (res gestae) – ވަގުތު [illegible] [illegible] ބުނާ ބަސް(dying declaration) – އިސްތިސްނާ ފިޤްހުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އުސޫލު – ޤަރީނާތަކުން ވަގުތު [illegible] ސާބިތުކުރުން

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒުގެ ޚިޔާލު (މި ޚިޔާލަށް ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ، ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު ތާއީދު ކުރައްވައެވެ.)

ތަފްޞީލު:

1. 17 މާރިޗު 2011 ދުވަހު 03:20 އެއްހާކަންހާއިރު[1]، ސ. ހިތަދޫ، ފަރުދީގެ އަރިސްކަން ބަނދަރުކުރި ދޯނި އެއްބަސްވުން ހަމަޖެހި ޖަހަތް ކަސްޓަމްސްގެ ގޮވޭރިން، އެޖަހަތުން ފުލުހުން ދެމުން ދިޔަ ކަމަށް، އެދުވަހުގެ 7:35 އެއްހާކަންހާއިރު، އޭނާ ފަހި ނިޔާލުވެއެވެ. އޭނާއަށް ހަމަޖެހިން ކަމުގެ ތުހުމަތުގައި ސ. ފީދޫ، ގ. ނާޒިޔާ، ދިޝްމާރިލު ސަރަފު އާދަމް (މީގެފަހުން މިޤަޟިއްޔާގައި "ސަރަފު" ކަމަށް ބަޔާންކުރާ) ގެ މައްޗަށް ފަސްޓްރެކްގައި މިޔަކާ މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އަދި ސ. ފޭދޫ، މާ. ޖީނަސްޓަރ / ހިތަދޫ ސިރާޖް މުޙައްމަދު ސަލީމް (މީގެފަހުން މިޤަޟިއްޔާގައި "ސިރާޖް" ކަމަށް ބަޔާންކުރާ) ގެ މައްޗަށް ފަސްޓްރެކްގައި މިޔަކާ ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އުފުލިއެވެ.

2. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އުފުލި މިދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާއިން ބަލައި ނިންމާފައިވަނީ ސަރަފު އާއި ސިރާޖްގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތު ނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އެ ނިންމުމަކީ، ސަރަފާއި އަދި ސިރާޖް ހަމަޖެހޭ މިންވަރު ނިންމުމެއްކަމަށްވާތީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ އެ ނިންމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އިސްތިއުނާފުކުރިއެވެ.

3. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބެލި ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގެ އިސްތިއުނާފު ބަލައިފައި ފަރާތްތަކަކީ ސަރަފު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A345721) އާއި ސިރާޖް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A376934) އެވެ.

---

[1] މިގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ތާރީޚާއި ގަޑިއަކީ، "17 މާރިޗު 2011 ވަނަ ދުވަހުގެ 03:20" ކަމަށް ބުނެފައިވިޔަސް 16 މާރިޗު 2011 ވަނަ ދުވަހުގެ ރޭގަނޑު 00:00 ގެ ފަހުން ދުވަސް ބަދަލުވެ 17 މާރިޗު 2011 އަށް ދުވަސް ބަދަލުވެގެންދެއެވެ. އެހެންކަމުން ހާދިސާ ހިނގީ، އެގޮތުން 16 ވަނަ ދުވަހުގެ ރޭ ފަހުކޮޅު 03:20 އެވެ.

ޝަރީޢަތް ހިނގާދިޔަ ގޮތުގެ ޚުލާސާ:

ޝަރީޢަތް [illegible]:

4. އާމިނަތު[2] 2008 ވަނަ އަހަރުން ފެށިގެން 2011 ވަނަ އަހަރުގެ ޖަނަވަރީ މަހާއި ހަމައަށް [illegible] ގޮތުން ފެށިގެން އުޅުނީ އިބްރާހީމް[3] އާ އެކު.[4] 2011 ފެބްރުއަރީ 16 ވަނަ ދުވަހު ހަވީރުގެ ވަގުތެއްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][5] [illegible] އިބްރާހީމްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައި ވެއެވެ. "[illegible] (އިބްރާހީމް)[6] އާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައި ވެއެވެ.[7] 2011 ފެބްރުއަރީ 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 00:00 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު ބުނެފައި ވެއެވެ.

[illegible] [illegible] އާ އިބްރާހީމް އާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:

5. [illegible] ހުށަހެޅި [illegible] ރިޕޯޓު (ޕީ-1) އާއި [illegible] ހުށަހެޅި [illegible] ރިޕޯޓާ (ޕީ-2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، 2011 ފެބްރުއަރީ 16 ވަނަ ދުވަހު 23:30 އާއި 17 ފެބްރުއަރީ 2011 ދުވަހުގެ 07:30 އާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]، 17 ފެބްރުއަރީ 2011 ދުވަހުގެ 03:20 [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]

---

[2] ޝަރީޢަތް [illegible]، [illegible] [illegible] 17 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "އާމިނަތު" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[3] ޝަރީޢަތް [illegible]، [illegible] [illegible] 17 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "އިބްރާހީމް" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[4] 29 ޖެނުއަރީ 2011 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 11 [illegible] 2011 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 11 [illegible] 2011 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[5] ޝަރީޢަތް [illegible]، [illegible] [illegible] 17 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[6] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[7] މުޙައްމަދު 15 [illegible] 2011 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ހުށަހަޅަމުންދާކަސް އަރިހުފުގެވުން ތަކު ހަތަރު އަތްކި އާ ހަމަޖި ދަށުން ދުވަހަކު ގޮތުގެ އަތޮޅުގައި ކޯޓުގެފުން ދޯތީ، އެދުރުމުން ފުދުރަތް އެކަން އެންގިއެވެ. ގަރުން އަތޮޅުގައިގެން އުޅޭ ދުވުރުން ކަރު އެކަކަށް، އާދިނަލް ތޯޗެގެ ގޮތުން ގޮތުގެން އުޅުން އިސްތިރި ކަމާއި އަންކަކަށް، އަރުސަދަން ބަސްލުރަކަން ދިނު ދުރުންވަސް ފާރަގަ ކަރުޒައި ވެއެވެ. އެދުރުމުރުނުގެ ތުރައިން އަރުސަދަން ބަސްލު އަރުގެ އިސްތިރާރުން ވެރިކަވުގައި ދިޔަ ދުވަހުންނަކަން މަތްކާރިނަވަތަން އެދުރުނުވެ. އެސްނުތު، އެ ވެރިކަތް އެދުރުމުރުނުއި 10 ވަރަކަން ފޯމް ދުރުގެއި މަތްކާރު (1ވަނަ) ފަރާތުން ޒާއިބަދައިގެން ދުވަޒައި، ގަރުން އަތޮޅުގައިގެން އުޅޭ ދުވުރުންގެ ހިމާއަން ދިޔަ އެވެ. (2ވަނަ) ފަރާތް ވެރިކަގައި މަތްކާރުވަޒައިގެން އިނދެވެ. ނަހަވަސް އާގެ އިރުކާރުދޭ ފަރުން (2ވަނަ) ފަރާތުން ބަރަނ ފާރިއެވެ. އާރު ގަރުން އަތޮޅުގައިގެން އުޅޭ ދުވުރުން އުކަނަ އަންކަކާ ޖާގާ ކަރުދުން ދުއެވެ. އިސްތިރާރު ހުރި އަތޮޅުކަން ފާރިނަތް ގަވާއި ނަގައިގެން ކަރަން ބޭނުމެވެ.[8]

ބާބު 125 ވަނަ ސައިކަލުގައި އިތުރުން ދުއްވުން އަޑުން:

6. ޖޫރީ ކަމަށްވުން ދިޔަ ދުވުރުސޭއި 3 ވާހި ހަތަރަށް (1ވަނަ) ގޮތުގައިވާކަން، އަރިހުފުގެ ފާސް މަގުން ދުކުނުން އަދި ސައިކަލުގެ މަތިފިޔަގެ ހުށަހަޅާ ވަރުވަމުން ފަރާ ކަރުމަސާ އަރާ ހަމަކުރިކަމުން ވެއެވެ. އަދި ސައިކަލު ފަރުމަގައި އިން ދިޔާ ސައިކަލުން ފަރާތުގައިގެން ގޮސް އާރުގެ ކަރުމުން ދުފަރަށް އަރުސަދަން ބަސްލުގެ ވުމުފަރާތު ކަރުދުރާ ދިމާވެގައި ޖެހިފަން (1ވަނަ) ދުން ކަމަށް ބުނެއެވެ. ސައިކަލުން ފަރާތަގައިގެން އަރުސަދަން ބަސްލު އާ ދިމާއަށް ދިޔައި ސަރުކު ކަމަށް (1ވަނަ) ފަރަގަ ކަރުވައިވެއެވެ. އެވަގުތު އަރުސަދަން ބަސްލު ޖެހިލު ކަމާއި އާރާ ޖެހިވެގެން، ސަރުކުގެ ކަރުމުގައި ޖެހިފައިގެ ދިމާވުންގައި 6 އިންޗި ހުރުހަރަވަރުގެ ވާރު އެއްކަޅު ޔަތުވަން (1ވަނަ) ފުރުނު ކަމަށް ބުނެއެވެ. އެއީ ގައިލާތަގެ ކަރުމީ ބުނުން ކަރާ ފައްޓަރުގެ ފަޅުއްކަމަށް ބުނަން ގޮއްސު ކަރުވާ ކަމަށް ބުނަނީއެވެ. އާގެ ވަރަށްވަސް އަރުސަދަން ބަސްލުގެ ފަރުވާރުތަކުގެ ކަރުދާރުގެ ހިމާއަގައި ސަރުކުގެ ކަރުވާގައި އެއް ދުވަރު

---

[8] ފުލުސްމަރުކަޒުން ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް (1ވަނަ) އަދި ދެވަނަ (2 ވަނަ) ހުށަހެޅި ބަޔާނުގައި ލިޔެފައިވާ ގޮތުން.

އެއިން އިން ވަރަށް ނޫނީ ހަމަޖެހުން ފަހަރު ދިނުމަށް (ނިސް1) އަށް ފުރުޞަތުދީފައިވާކަމަށް ބުނެއެވެ. ސައިކަލުން ފުއްދާފައިވާން ގޮސް އަޑުއަހަން ބަޔާނުގައި ހަމަޖެހިދިން ސަރުދު ކަން ތަޙުޤީޤުގައި (ނިސް1) ފާހަގަކޮށް ދިފައިވެއެވެ.

ސަރުދު (ނިސް 1) ގެ ދިފާޢަށް:

7. އަޑުއަހަން ބަޔާނުގައި ހަމަޖެހި ދިނުމުން ޝާހިދު ދުވަހު ދިޔައީ (ނިސް1) ގެ ދިފާޢަށް ކަމަށް (ނިސް1) ބުނެއެވެ. އެވަގުތު އަޑުއަހަން ބަޔާނުގެ ގޮތުގައި ވިޔަކަށް އަދާނު ބުނުމުން ސަރުދުގެ އަތުގައި އޮތް ތޫނު (ހަވާލުގެ) (ނިސް1) ގެ ދިފާޢަށް މަޢުލޫމާތު ހުރި (ނިސް1) ގެ ދިފާޢަށް ސަރުދު ދުއްވައިގެން ކަމަށް ބުނެއެވެ. ސަރުދު (ނިސް1) ގެދިފާޢަށް ހަވާލުކު މަޢުލޫމާތު ހުރި ދުއްވައި ގޮތުގައިދެއްކު، ބިން ހިއްވަކު ވަރު ފަހަރަށް ޖެހިދުން ސަރުދު އެކުބައި ގޮސްދޫކޮށް އެދުނެވެ. އެއީއެކު (ނިސް1) ސަރުދު ގެ ދިފާޢަށް އެކުގެ ދުއްވައިގެން ސަރުދު ދުވަހު ފަހަރަށް ހަވާލުކު މަޢުލޫމާތު ހުރި (ނިސް1) ގެ ދިފާޢަށް އަހަރެމެން ބުނެއެވެ.

ވާތު 125 ކޮޅު ސައިކަލު ދުއްވަން ބިން ދިން:

8. ޖާގާ ހިނގިޔަސް ކުއްލިއަކަށް އެއައި ސައިކަލު ދުއްވަން ބިނި ސަލާމަތުކަން ތަޙުޤީޤުން ހޯދައި ފެނެވެ. ސައިކަލުގެ ވެރިޔާ ސަރުދު ފުއްދާފައިވާން ދިމާވުނުކޮށް ސައިކަލު ދުއްވަން އިންޝޫރަންސް ދެނެގަތުން ސައިކަލުގައި ބިނި ކުރިއަށް ދުއްވައިގެން ދިމާކަމަށް މަސްޖިދު ދުން (ނިސް1) އަދި (ނިސް2) ފެށި ބުނެއެވެ. އަދި އެދެ އެ ސައިކަލުގެ ވެރިޔާ އިސްތިރިގެ އަތް އިން ކަމަށް ބުނެއެވެ. އިސްތިރިގެ ސައިކަލުގެ ވެރިޔާގައި ބައިނެއްނުވެގެން ސައިކަލު ދުއްވާނެ ގޮސް ޒުވާނު ކުއްޖާގެ ނުލިބި އެކީ ހަމަޖެހުނުން ސަރުދު "އަހަރެން ގޮތެއްގައި ނޫނު" ކިޔާ ހަމައެކު ފަތުރައިގެން ކަމަށް ފެނެވެ. އަދި ސަރުދު ދުވަހު ގޮސް ސައިކަލު ވަރަށް އެދުނުން، ބިން ދިނުން ސައިކަލުގައި ދިޔައީ ފާހަގަކޮށްދިން މަގުން ދުއްވަން ކަމަށް ކިޔައިދިނީ ފެނެވެ. އެދުވަސް ސަރުދުގެ އަތުގައި ތޫނު ހަވާލުކު އެކުގެން ދުއްވަމަށް (ނިސް1) ބުނެއެވެ.

ސައިކަލު ދުއްވާފައި ދާތަން ފެނުމުން، (ހެކި2) އަކަށް ސައިކަލުގެ ނަންބަރު ނޯޓް ކުރާށޭ (ހެކި1) ގޮވުމުން ދިޔައިކަމަށް ވެއެވެ. ނަމަވެސް އެކަމެއް ނުކުރެވުނެވެ. (ހެކި2) އަށް ނޯޓް ކުރެވުނީ ސައިކަލުގެ ރަޖިސްޓްރީ ޕްލޭޓުގެ ބައެއް އަދަދު ތަކާއި އަކުރު ތަކެކެވެ.

މުއްތަހަމު ގޮތުގައި ޝަރީޢަތަށް ހާޒިރުކުރެވުނު އަޕީލަންޓް ބަޔާން އެދުން:

9. އަޕީލަންޓް ބަޔާންދީފައިވާ ގޮތުގައި ދުވަހުގެ ހަވީރު ދުއްވާފައި އައިސް ގޮވާލި މީހަކު ބޭނުމީ ކޮންކަމެއް ކަމެއް ފުލުހުންގެ ހިރާސްތެރިކޮށް ސައިކަލުގެ ތަފްސީލް. އެހެން (ހެކި1) އާއި (ހެކި2) ވެސް އެކުއްޖަ ހުށަހަޅައިދިނުމަށް ފުލުހުން ބޭނުންވިއެވެ. (ހެކި1) މަސައްކަތް ކުރަމުންދިޔައީ (ހެކި2) ގެ ބޭނުމުން ހަމަވެރިން ދެއްކުން އަތަށްލެވުނު ދިޔަ ސައިކަލު ފެނުނު ދިއްމަތެވެ. ނަމަވެސް (ހެކި2) ފުލުހުންނަށް އެދުމުން ފެނުނު ސާބިތުގައި ކުރި އަޕީލަންޓް ބަޔާން "އަޕީލަންޓް ދައްކަން މުޖުތަމައުގެ އަޕީލަން ގަނަން ވަރަށް ސަރުކާރު، އަޕީލަން ޝަރީޢަތުން ގެނެސްދިނުމަށް" ދިޔުން ބުނިކަމަށް ބުނެއެވެ. އަދި (ހެކި1) ދުވަހު އަދިވެސް ފުލުހުން އެހެންފައި ސައިކަލު ފެނުނު ދިޔަމަށް އެދުމުން، ފުލުހުގެ ފެނުނުގައި އެކު މީހާ ޖަހަމު ވަގައި އެކުހަމަކަމާއި ފެނުމަކީ އެކު ޝަރީޢަތަށް ގެނައުން (ހެކި2) ބުނުމުގައި ވެއެވެ. އެހެންވީ އެކު ގޮތަށްގެން ފުލުހުންގެ ދިޔައި އައި.ޑީ.އެމް.އާ އަކުން. އެކު މީހާދާގެ މައްޗަށް ހިމެނުން ތަނި ފެނުނުނަށް ފެނުނުކުރިފައިކަމަށް ބުނުފައިވެއެވެ.

އަޕީލަންޓް ބަޔާން އައި.ޑީ.އެމް.އާ ގައި:

10. އަޕީލަންޓް ބަޔާން އައި.ޑީ.އެމް.އާ ގެ އަކަސް ފަހުން ދެއްކެވި ގެންދިޔުމަށް، 2011 ޖޫލައި 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 3:40 ހާއިރުއެވެ. އެއީ ބުނުން އެއްސަކަތަން ހަމަވާދިނުމުން އެހާގެ ކަރުގެ ވަގުތު ފެނުމަން (ކޮމިޝަން އެ ހިސާ ކަރިގަނޑެއް ފުން ބަސްކަގެއް މަޢުލަން) އަނިޔާވު ވަރަށް ގިނައިން ބުއްސުނުކޮށް ކަމަށް ބުނަންކަށްހަވެއެވެ.[9] އެމަޖިލިސް ފެނަން ގެނައި ވަގުތު، ޖަހަމުތަކަށް ބޭ އަނބުރާލުން ނުދިއައިނަމަވެސް

---

[9] ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:11227015 "ކާސް ރިޕޯޓު އޮރި މަޢުގެ ރިޕޯޓު".

ފުޅި ވީނާ އޮޅި ތެރެއިން ހޯދައިފައިވަނީ ބައްޕަންކާންޏެއްގައެވެ. ޝާހިދުސަމަން ކުރިމަތިޖެހުމުގައި 4:10 ގައި ޝާހިދުސަމަން ކުރީ ޚަޖީރައަށް އެނާ ގެންދެވުނެވެ. ނަމަވެސް ހަފުތާ ދުވަސް ދަނިކޮށް 17 މާރިޗު 2011 ގެ ހެނދުނު 7:35 ގައި އެނާ ނިޔާވިކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވެއެވެ. މަރުވި ސަބަބުގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮތީ އައި.ޕީ.އެމް.އޭގެ އެމްޖީނިސީއަށް ގެންދިޔަ ކަމުގެ ވަގުތު ހިނގާފައިވާ ޓީމާ މާ ރޭޑިޔަކަށް ދިނީއެވެ، ވިނަ އަހަރަކަށް ހަރިގަނޑެއް މާ އައިސްގެން ކަމަށެވެ. ހަނަވަރަ ހަރުވާއިން އެރުވާ އަސަރު ބަލިވާއަށް ކެރި، ނަމަވެސް ބަލިވާގެ ރިޔާ ދުހަރު މަތިން ހުއްޖުން ކަމަށެވެ. އޭރު ކަރުގެ މާ ޓާރިޔަކަށް ވިޔަން ގެއްލުމުގެ ސަބަބުން ހަރިގަނޑުން ވަރަށް ބައިވަރު މާ ފުއްދުގެ ސަބަބުން އެގެ ނުރުވާ އަސަރު ހިޔަން ކަނޑުން ކަމަށެވެ.[10]

ހަމަވާ ދިރި ސަބަބުގެ އާ ޖެހުމުން ކަމަށް އަޑުއަހަން ބަލައިގެން ބެހުން:

11. އަޑުއަހަން ބަލައިގެން އައި.ޕީ.އެމް.އޭގެ އެމްޖީނިސީ ކާޖެހިގައި އޮތިއިރު، އެބަހަން ވިދާ ފުރަހަރަ[11] ހިމެއެވެ. އައި.ޕީ.އެމް.އޭއަށް ހިމަ ފުރަހަރުގެ ތެރެއިން ދެ ފުރަހަރު، އަޑުއަހަން ބަލައިގެ ހޯދާފައިވަން ގެނަ ވިހަރުގެ ރިބައިން މައްޗަށްވެ ސާފު ކުރަވަން ހިމަކަމަށް ވެއެވެ. އަދި އަނެއް ފުރަހަ ވިޔާ އަޑުއަހަން ބަލައިގެ ގޮތަށް ހިމެއެވެ. އެކަމަށް ޖާގަދެނެއް ނަހަރުން އަޑުއަހަން ބަލައިގެއަށް ހަރުވާ ހިރުވަން މަސައްކަތް ކުރަވަން ހިމަ ކަމަށް ބައްޕަންކާއިވެއެވެ. އަޑުއަހަން ބަލައިގެ ގޮތަށް ހިމަ ފުރަހަރިޔާ އެނާ ގޮތަށް ގޮސް އެބައި ހުރި އެހެރުން، އަޑުއަހަން ބަލައިގެ އަވަހަ އިސްތާރުކާން ވަރުން އެހާއެ ގޮތަވ އެހާއެ ހިފާއަށް ގެހަވަރަހާއި "ކަކާކާ ވަޔަޖެހި" ފިސާވާހި ކިރިކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އެސާވާހުގެ ޖަވާބުގައި އަޑުއަހަން ބަލައިގެ ކަހު ނަހަވާއެއްވާވައި "ސަދަ.... ސަދަ.. ސަދަ.. ސަދަހިދު، ޖަހުރަކަން....އެއްނިސް.ޕާރީކާ" ފިހެން ބުނިކަމަށް ބުނެވެ. އަދި އެހެންސް ފިހާ އެބުރި އަޔިސް ޖަހަމަވެއިވޯރި އަޑުއަހަން ބަލައިގެ (ބެޑްސް) ކަމަށް ދަންފިޖެ ފުރަހަރު ގޮތް ބުނެފައިވެއެވެ. އެކަން ފުރަހަރު ދަނެގެހި އެއި އާރިފުގޮތުގައި

---

[10] ދަޢުވާ ގެނަ ސަކަން ނަހަރުގެ:017116 "ފަރުސާއިތިކާ ހިފުން". ޕާސްޕެޖެހޭ ނަހަރުގެ:11227015 "ޒާރާ ހިސާބުގެ އަދި ފަރުގެ ރިޕޯޓު".

[11] މި ވިދާ ފުރަހަރަކީ ފުރާސަހިތިޝަނަހުން ހުރަހަކި ވިދާ ހުރިހާ ކަމަށްޗެއި ހިޔާއްދާ ގެރާ ޓާއިމް (ޕޭޖް 3)، (ޕޭޖް 4) އަދި (ޕޭޖް 5) ކައިގައި ފިރިޖިގައި ވިޔާގައި އެބަޔަ މިވިދާ ފުރަހަރުގެ ތެރެއިން އެހިކަން ލިފައިވާ ނަހަރުގެ ތަރުޖަމާ އެފުރަހަކަން ހިސާބަށް ކަހަށް.

މައްސަލަތަކުގައި ފުލުސް އޮފިސަރު ބާސިތު ކުރާ މިހާރުކޮށްދިނީކަން އެނގެއެވެ. އަދިސަކަން ބަޔާނުގެ ކޮޅުން އަވަގުތު ހުރި ގޮތުން އެމަޖިލިސްގައި ކޮމިޝަނަށް ކަނޑައެޅިކަން ކަމަށް ގޮތުން ފުލުހުންގެ މަސައްކަތް ހިނގައިދިޔައީ. ނަމަވެސް އަވަގުތު އެތަނުގެ އާއިލާގެ މީހަކު ނޫޅުނުން، ފުލުހުންގެ ޝާހިދުން އެބުނާ އިސްކޮށް އެމީހުގައި ހުރި މީހަކު ކޮޓަރީގައި ސައިކަލިއަކުން އެބުނާ ތަހުގީގުކުރެވުނުކަމަށް ޤާނޫނީގޮތުން ބުނެފައި، ފުލުހުންގެ ޝާހިދުން އެބުނާ އިސްކޮށް އެމީހުގައި ހުރި ފުލުހުން މީހާ އެފްޑީގައި ސައިކަލަކުން އެޅުނެވެ. އަވަގުތު އަދިސަކަން ބަޔާންދީ ފުލުހުންގެ ޝާހިދުން އެބުނާ އިސްކޮށް ހުރި މީހާ ދިޔައީ ދުރު އެބުނާގޮތުގައި އެއްގޮތަށް އިސްތަށްޓަކުން އެނގޭ ގޮތުން ސައިކަލަށް އަރައިގެން ބޭރަށް ދާކަށްވެއެވެ. އަދިސަކަން ބަޔާންދީ އޮތީ އެނގޭ ދުރުގައި އެކަސްޖެހުން ވަގުތު އަރާފައެވެ. ފުލުހުން އަދިސަކަން ބަޔާންދޭ ގޮތުގޮތުން، އެނގޭ ދުރުގައި އަރާފައިވާ ވަގުތު އެނގޭ އެތައިގެން ކަޖެހުން ހިއްވާފައި

"ސަމަ.. ސަމަކުރު.... ޖަރުމަން" މިހެން ބުނެފައިވާކަމަށް ފުލުހުން ބުނެއެވެ.[12]

ވިރިދިރި ގޮވިން ސަމަކުރު އަދި ސިލްވާޖެ ފެށުން:

12. އަދިސަކަން ބަޔާންދީފައިވަނީ އެއްވެސް ބައިކަލަކުން ހަމަޖެހުމާ ގުޅޭ މައްސަލައާ ފުލުހުންނަށް ލިބުނު ފޮނުން ފުލުހުންގެ ޝާހިދުން ކޮންސްޓެބަލް އެއްގޮތަށް ތަޙުޤީޤު ކުރިއްޔާ ޕޯލީސްއޮފީސަރުން މަޢުލޫމާތު ހުޅުމާލެއަށް ދުއްވާފައި ހަރުކަށި، 2011 ޖުލައި 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 04:00 ހާއިރު، ސަމަކުރު އާއި ސިލްވާޖު މިދިރިގެން ދުވާލަށް ހިނގާފައި އަންނަނިވާ ފުރިހަމަ ވެއެވެ. އެހެންވެ ފުލުސް ކޮންސްޓެބަލް އާއި އެއްގޮތަށް މިހާ އާ ދުވާލުން ބުރުމައްސަނގުތު ގެވެން ހުޅަނގަށް ވާނެ ތަނުތަކަކުން ހިނގާށ، އަވަގުތު ދުވާލަށް ވާނެ ދޯނިކޮޅުގައި ގަޔާން ހިނގާ އިރަށް ދުއްވާފައިވާނެ އަވަގުގައި މަޖިލިސްގެން ތިއްބާ، ސަމަކުރު އާއި ސިލްވާޖު އާ ދުވާލުން ސައިކަލާވާ ހިނގާފުން ހިނގާފައި އަރައިސް ދޯނިކޮޅުގައި ގަޔާން ހިނގާވެ މަސްޖިދު ފެނުނު ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި ދޯނިކޮޅުގައި ގަޔާން ހިނގާ

---

[12] ޝާހިދުގެ ބަޔާން ފުލުހުންނަށްދީފައިވާ (ލިޔު 3)، (ލިޔު 4) އަދި (ލިޔު 5) 17 ޖުލައި 2011 ގައި ކޮމިޝަން ރިޕޯޓު ސައިކަލިސްޓުން ދީފައިވާ ބަޔާން.

ދުށުނު ބަލާފައި ގ.ގަދުރުގުޅި ގެއް އަޅާފައިވާތީ އެގޮތް ބުނެއަށް އެއްލިފައި ވެއްޖެއް ފިޔަވައި ފުލުސް ސްޓޭޝަނަށް އަރުވައިލުމާއި ދިން ކަމަށް ކޮންސްޓެބަލް ބުނެފައިވެއެވެ.[13]

13. ގ.ގަދުރުގުޅި ގޭގެ ބަދަލުގައި ދުވަހު ކުއްލިން ދިޔައީ ކޮޓަރިތަކެއް އޮތް ހުރިއެވެ. ކޮޓަރި ކުއްލިން ދިޔައީ ރަށުތެރެ ހުރި ބަންގުރާރޮނގު ތަކެއްޓާއި ބެހޭގޮތުންނެވެ. އެއީ ބަންގުރާރޮނގު ގެންދިޔުން، 2011 ފެބްރުއަރީ 16 ވަނަ ދުވަހުގެ 4:00 ގައި ގ.ގަދުރުގުޅި ގޭގައި އެއީ ނިދާފައި އޮއްވާ މީހަކު އައިސް ދޮރުގައި ޖަހާލާ އަޑަށް ހޭލެވުނު ނިކުމެ ބަލައިލި، މީހަކު ފުރަތަމަ ނުފެނުނެވެ. ދެން ބޭރަށް ނިކުމެ ބޭރުގައި ތަކެއްޗާއެކު ވަގުގައި ހުރި މީހެއްގެ ގޮތުން ބައިވަރު ކޮތަޅުން އެކުލެވޭ ފުޅި ބޭރުކުރާތަކެއް އަތުން ހިފާލާފައި ދިޔަ ތިން މީހަކު އެނގޭ ދެއްކި ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.[14]

ވާދީ ދިން ޝަހާދަތް:

14. އަނބުރާ ބަނޑުއަޅައިގެން ހަމަލާދިނު ކަމަށް ދުއްބަރުދޭ ކުރުމުން ގެއްލިގެން ޝަހާދަތް ދީފައިވަނީ ޝަހާދަތުގައި މުޅިއަކުން ނުލިބޭ ކަރާޓު ދެނުމާ ހަމަޖެއްސުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއެވެ. 2011 ފެބްރުއަރީ 18 ވަނަ ގައި މުޅިއަކުން ނުލިބޭ އެއީގެ ތަޙުޤީޤުކުރުމަށްޓަކައި އަނބުރާ ދެކުނުގައި ގެނައި ޝަހާދަތް ދީފައިވަނީ ބަންގުރާރޮނގު ހޯދުމުގެ ކަރާޓު ހަމަ ޖެހުމަށްޓަކައި ދުނިޔާގެ ބެލުމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި 20 ފެބްރުއަރީ 2011 ގައި ގެއްލުމާ "ކަރާޓު ދެނުމާ ކޮންމެ" ކަމަށް ބުނެއެވެ. އެއީގެ، އަނބުރާ ދެކުނުގައި އެއީގެ ތަޙުޤީޤުކުރުމަށްޓަކައި މުޅިއަކުން ފާހަގަކުރެވޭ ގެއްލުމާ ޝަހާދަތް ކަރާޓު ދެކުނުގެ ކޮންމެ ސަބަބަކާއި ގުޅޭ ކަމަށް ބުނެއެވެ. ވާދީގެ ޝަހާދަތް ދެކުނުގެ ކޮންމެ -/15000ރ (ފަނަރަހާސް) ރުފިޔާއަށް ބަލާ މުޅިއަކުން ފާހަގަ ކުރެވިފައިވެއެވެ.[15]

---

[13] ފުލުސް ކޮންސްޓެބަލް 16 ފެބްރުއަރީ 2011 ގައި ޕޮލިހުން ފުލުހުން ސުވާލުކުރުމުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.

[14] ކޮންސްޓެބަލް ޝިޔާ 12 މެއި 2011 ގައި ޕޮލިހުން ފުލުހުން ސުވާލުކުރުމުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.

[15] އަނބުރާ ޢާއިޝާ 07 މެއި 2011 ގައި ޕޮލިހުން ފުލުހުން ސުވާލުކުރުމުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން. ފުރަތަމަ ޖަހާ 18 ފެބްރުއަރީ 2011 ގައި ދީފައިވާ ބަޔާން. 24 ފެބްރުއަރީ 2011 ގައި ޝާހިދު ސަރުކާރު ޕޮލިހުން ފުލުހުން ސުވާލު އެއް ދީފައިވާ ބަޔާން. އަނބުރާ ދަސްވާ 24 ފެބްރުއަރީ 2011 ގައި ޕޮލިހުން ފުލުހުން ސުވާލުކުރުމުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.

ފައިސާ ހިފައިގެން މުހައްމަދު ނާޝިފް އައުން:

15. މުހައްމަދު ނާޝިފް ފައިސާ ހިފައިގެން 2011 މާރިޗު 20 ވަނަ ދުވަހުގެ ރޭ 21:30 ހާއިރު، އަތޮޅު [illegible] ދިޔަކަމަށް ވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ ހިފައިގެން އައިސް ހުރިކަމަށް ބުނެފައި ވެއެވެ. އަދި މުހައްމަދު ޖާބިރުއަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 21 މާރިޗު 2011 ގެ ފަތިހު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުހައްމަދު ނާޝިފް [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. ހަމަވެސް [illegible] [illegible] ހެނދުނުގެ 7:00 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް މުހައްމަދު ޖާބިރު ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުހައްމަދު ނާޝިފް [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. މުހައްމަދު ނާޝިފް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފައިސާ [illegible] [illegible] މުހައްމަދު ޖާބިރު ބުނެފައިވެއެވެ. މުހައްމަދު ޖާބިރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގެނެސްދިން ކަމަށް ބުނެފައިވާކަން ފެނެއެވެ.[16]

16. 21 މާރިޗު 2011 ވަނަ ދުވަހު ހެނދުނު 7:00 ހާއިރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުހައްމަދު ނާޝިފް އަތުން [illegible] -/15000ރ (ފަނަރަހާސް ރުފިޔާ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] މުހައްމަދު ނާޝިފް [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] މުހައްމަދު ނާޝިފް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible]

---

[16] [illegible] [illegible] 07 [illegible] 2011 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 18 [illegible] 2011 ގައި [illegible] [illegible].

ޖަލްސާގައި އެއީ "ތިމަންނަމެންގެ ރަށްކަ، އެރަށުގައި ކުދިކުދި ބަކަރި ގެންގުޅޭތީ، ދަނީ މަސައްކަތްކުރެއް

ކުރަމުންދަނީ" މުޙައްމަދު ނާޒިމް ބަޔާންކޮށް ބުނެފައިވެއެވެ.[17]

ޅ.ކުރެންދޫއަށް ދިޔަ ދުވަސް:

17. ޅ.ކުރެންދޫއަށް ދާން ދިޔަ ދުވަހު ކަމާއި ގުޅޭގޮތުން މުޙައްމަދު ނާޒިމް ބަޔާންކޮށް އާދަމް ސަލީމު

ބުނެއެވެ. އަދި އޭގެ ކުރީދުވަހު ކޮމަންޑަރު އެކި ހިސާބުތަކުން 04 ބަޔަކު 06 ބައިގެ ގޮތުގައި ބަހާލައިގެން ދިޔުން

އަމުރު ކޮމާންޑަރު އަންގަވައި ބުނެފައިވެއެވެ. އެއީ ކޮމާންޑަރު އާދަމް ސަލީމު ނަންބަރުކޮށް

ބުނެފައިވެއެވެ. ކޮމާންޑަރު 07:30 އާއި 7:45 އާ ދެމެދު ވަގުތެއްގައި މާލެއިން ޅ.ކުރެންދޫއަށް ފުރައިގެން

ދިޔައެވެ. ކޮމާންޑަރު އެކި ދުވަސް ސިފަ ކަންތައްތަކަކީ[18]

17.1 ދޮންކޮށް ހިސާބުހިސާބުގެ ގެތަކުން ދިޔުން ހުރި ދުވަހު. (އެއީ ރޫޓްމެޕްގައި ދެއްކި ޕޮއިންޓެއް މުޙައްމަދު ނާޒިމް ނިޝާނުކޮށް ހުށަހަޅާފައި.)

17.2 ކުޑަކޮށް ހިސާބުތަކުން ރަށްކޮޅަށް ދިޔުން ހުރި ދުވަހު. (އެއީ ރޫޓްމެޕްގައި ދެއްކި ޕޮއިންޓެއް މުޙައްމަދު އާދަމް ސަލީމުޑަކޮށް ހުށަހަޅާފައި.)

17.3 އާދަމް ސަލީމުޑާއެކު ދިޔަ އެދި ދުވަހުގެ ސިފަ ކަންތައްތަކެއް ނެތެވެ.

17.4 ހިސާބުހިސާބުގެ ގެތަކުން، ރަށްކޮޅުގެ ކުރަ އަރިހުން ހުރި ހިސާބުތަކުން ކުރު ދުވަހު. (އެއީ ރޫޓްމެޕްގައި ދެއްކި ޕޮއިންޓެއް ހިސާބުގެ ސަރަހައްދު އާދަމް ސަލީމު ހުށަހަޅާފައި.)

17.5 ހިލަކަށް، ހިސާބުހިސާބުގެ ގެތަކުން ކުރުކުރު ހުރި ދުވަހު. (އެއީ ރޫޓްމެޕްގައި ދެއްކި ޕޮއިންޓެއް މުޙައްމަދު ވިސާމް ހުށަހަޅާފައި.)

17.6 މުޙައްމަދު ވިސާމް އާއެކު ދިޔަ އެދި ދުވަހުގެ ސިފަ ކަންތައްތައް ނެތެވެ.

ކޮމާންޑަރު ދެއްކި ކުރުޖާނާއި އެކު ހަމަލާދިނުން ފެށުމަށް، މި ރަށުގެން މާލެއިން ޅ.ކުރެންދޫއަށް އެ ކޮމާންޑަރުގައި

ދަތުރު ކުރިކަން އެނގެއެވެ. ކޮމާންޑަރު ކުރެންދޫއަށް ދަތުރުކުރި 2011 މާރިޗު 21 ވަނަ ދުވަހުގެ ގާތްގަނޑަކަށް

11:00 ހާއިރުއެވެ. ޅ.ކުރެންދޫ ކޮމާންޑަރު ގޮތް ނުކުންނަވިސް ދަތުރުކުރި 06 ދުވަހުގެ ތެރެއިން 05 ދުވަސް

ފައްޓާވައިގެން ޅ.ކުރެންދޫއަށް އަރިކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މުޙައްމަދު ނާޒިމް ޅ.ކުރެންދޫއަށް ނުފައިބައި އެތެރި

---

[17] އާދަމް ސަލީމު 24 އޮގަސްޓް 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.

[18] ކަތީބު މުޙައްމަދު ނަސީމް 24 އޮގަސްޓް 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއަށް ދީފައިވާ ބަޔާން. ފަހުމީ އަހުމަދު ވިސާމް 24 އޮގަސްޓް 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއަށް ދީފައިވާ ބަޔާން. ފަހުމީ ހިސާބުގެ (ބަޔާން ދިނުމުގެ 17 އަހަރުގެ ކުއްޖެއްކަމުގައި ފުރިހަމަ ނަން ނުލިޔެ) 25 އޮގަސްޓް 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.

[illegible] ބައެއް.[19] [illegible]

ބައެއް ކަމަށް މުޙައްމަދު [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]:

18. [illegible] ދަރިންނަށް ނުވަތަ [illegible]

[illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] ([illegible]) [illegible].[20]

19. 2011 މާރިޗު 21 ވަނަ ދުވަހުގެ 11:00 އާއި 12:00 އާ ދެމެދު [illegible]

"[illegible]" [illegible]

[illegible] "[illegible]" [illegible]

"[illegible]" [illegible]

[illegible]

---

[19] [illegible] 24 [illegible] 2011 [illegible].

[20] [illegible] 10 [illegible] 2011 [illegible].

20. 2011 މާރިޗު 23 ވަނަ ދުވަހު ހަވީރުގެ ވަގުތެއްގައި މ.[illegible]ގައި އުޅޭ ބަންގްލަދޭޝް ދެމީހުން ކުރެ [illegible] މުހައްމަދު ހަސަން [illegible] "[illegible]" ބުނުމުން "[illegible]" [illegible] ބުނެފައި އެވެ. [illegible] ބަންގްލަދޭޝް [illegible] "[illegible]" [illegible] ބުނެފައިވާކަމަށް [illegible] ބުނެއެވެ. [illegible] ބުނެފައިވާކަމަށް [illegible] ބުނެފައެވެ. [illegible] "[illegible]" [illegible]" [illegible] ބުނެފައެވެ.

[illegible] މ.[illegible] ފުލުހުންނަށް [illegible]:

21. މ.[illegible]ގައި [illegible] ބަންގްލަދޭޝްގެ [illegible] 2011 މާރިޗު 24 ވަނަ ދުވަހު 02:00 ހާއިރު [illegible] ފުލުހުން [illegible] 3 [illegible] ފުލުހުން [illegible] ފުލުހުން [illegible] ފުލުހުން [illegible] ބުނެއެވެ. ފުލުހުން [illegible] ފުލުހުން [illegible]

[illegible] 03 [illegible]

[illegible][21]

22. [illegible] 05 [illegible][22]

[illegible]

23. [illegible][23]

---

[21] [illegible]، 25 ޖުލައި 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.
[illegible] (1)، 11 [illegible] 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.
[illegible] (2)، 11 [illegible] 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.
[illegible]، 25 [illegible] 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.
[illegible]، 25 ޖުލައި 2011 ގައި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އަށް ދީފައިވާ ބަޔާން.

[22] [illegible] 21 ގައި [illegible]

[23] [illegible] 21 ގައި [illegible].

ފުލުހުން މ.ކޮޅުފުށި ހަމައަށް ގޮސް ދިޔުން:

24. މ.ކޮޅުފުށި ބަނދަރުސަރަހައްދުން އެކަމުގެ ފުލުހުން ހަމައަށް ގޮސްފައިވަނީ، ސަޢްދު އާއި ސިރާޖް އާއި އިބްރާހިމް އާއި މުޙައްމަދު ވިސާމް އަދި ޢާތިފް ހަސީބު އެވެ.

ހަމައަށް ކުރެވުނު އެންގުން ތަޙުޤީޤުގައި ގެނި ދަން:

25. 2011 މާރިޗު 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 03:20 ހާއިރު، އަތިރިމަތީގެ ޖަޒީރާގައި ގެދޮރު ހަމަކޮށް އަރިހުގައި ކަނޑުމަތިން އަރާސަން ބަސްދިނުމަށް ޖާގަ އެއްވެފައިން ހަދާރިންކަމަށް ވާތީ ކުރުވުން ހަމައަށް ކުރުވުން ސަރުކާރު އާއި ސިރާޖް އާއި އިބްރާހިމް އާ ތަޙުޤީޤުގައި ސޮއިކޮށް ކުރުވުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ކޯޓުން ހުށަހެޅުނު ހިނގުމުގެ ކަންކަމުގެ ބަޔާންގެ ކުރުމަށް ހިފައިގެ ކަމަށް ބުނު ވަގު ހަމަ ހުށަހެޅިއެވެ.[24] ހަމައެއާއެކު، މީހާގެ ހިސާބު ކަމަށް ފަށާ ކުރެވޭ މީހުން ހިފުމު ކަމަށް ބަލާކަށް ކުރުވުން ތަޙުޤީޤުގައި ސޮއިކޮށް ކުރުވުން މުޙައްމަދު ވިސާމް އާއި މުޙައްމަދު ވިސާމް އާއި އާތިފު ތަޙުޤީޤުވަނީ ހުށަހަޅުއްވައެވެ.[25]

ކުރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެދުނު ދެއްވި:

26. ކުރިމިނަލް ކޯޓުގައި ދައުލަތުން އެޒުރާއިވާ ދައުވާއާ ސަރުކާރުގެ މައްސަލަ ފާސްކުރުގައި ޝަރީޢަ މަރުޙަލާގެ ކުރުގެ ދައުވާ އަދި ސިޔާމުގެ މައްސަލަ ފާސްކުރުގައި ޝަރީޢަ މަރުޙަލާގައި ބަޔާނާ ވުޒާރާ ކުރުގެ ދައުވާ އެވެ. އެދުއްވާގެ ބަޔާން އަރި؛

> "އިބްރާހިމް ސަޢްދު އާދަމް އާއި ހަސަން ސިރާޖް މުޙައްމަދު ސްޓޯރު، 17 މާރިޗު 2011 ދުވަހު 3:20 ހާއިރުކަންހާއިރު، ދިރިއުޅުން އެކުގައި ސަރުކާރުގެއަށްގޮސް، އަތިރިމަތީގެ ޖަޒީރާގައި ގެދޮރު ކަންހިނގިން ސަބަބުން ވަށައިގެ އެއްބަސްވުން ޖަސީލުއިރު އެކަމަށް ހިސާބުގެ ބަރާބަރު ޖަމާކުރުމަށްވާލިބިއަޅައި، އެއްބަސްވުން ޖަސީލުން ހަމަޖެހުނު ކަމަށް ދިރިއުޅުން އިތުރު މީހާއަކާ ސަރުކާރުގައި ހިފައިގެން

---

[24] 12 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި، އިބްރާހިމް ސަޢްދު އާދަމް ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި 20 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި ހަސަން ސިރާޖް މުޙައްމަދު ސްޓޭޓްމަންޓް ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް 27 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި އިބްރާހިމް ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި.

[25] 12 ޖޫން 2011 ގައި މުޙައްމަދު ވިސާމް ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް 20 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި މުޙައްމަދު ނާޒިމް ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި 20 އޮކްޓޫބަރު 2011 ގައި އާތިފު ޙަސީބު ވިޓްނަސް ސްޓޭޓްމަންޓް ކުރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 7:35 [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] 12 ވަނަ [illegible] 13 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]"[26] [illegible]

ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމި ޙުކުމް:

27. ދައުލަތުން [illegible] [illegible] ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާއިން

ބަލައި ޙުކުމް ކޮށްފައިވަނީ؛

"[illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] 17 މާރިޗު 2011 [illegible] 03:20 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 7:35 [illegible] (ސ.ބ)ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]."

[illegible]

---

[26] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:1071/[illegible]/998/2011 (10 [illegible] 2011) "[illegible] [illegible] [illegible]"

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް ބިނާކުރި ސަބަބުތައް:

28. ދައުލަތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އުފުލި ދަޢުވާ ސާބިތު ނުވާކަމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބުރަވެގެން އެދަޢުވާ ބަލައި ނިންމި ގޮތުގެ ވީޑިއޯ ރިޕޯޓުން އެނގެއެވެ.

28.1 ދައުލަތުގެ ހެކިންގެ ދައުލަތުގެ އަބަދުވެސް ބިނާކުރި ކަރުދާހެވެ.

28.2 ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި ހެކިވެރިޔާ (ހ-1) އެތަކެއްގައި ބުނާގޮތުގައި ނަމަ ނުވާތީ އަދި (ހ-2) އޭނާ މީހާ ފެނުނު ކަމަށްވާ ބަދަލުގައި ކަމަށް ބަލައިގެން ބުނާ ހެކިބަހާ ދިމާނުވާތީ ނުލިބުމަށް (ހ-2) ގެ ބަހެއް ދިނުމަށް ކަމެއް ނުވެއެވެ.

28.3 ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިވެރިން (ހ-3)، (ހ-4) އަދި (ހ-5) ދިނުމަށްޓަކައި އަރިހުން ބަލާއިރު ކަމަކާ ބެހޭ ހެކިއެއް ނުކުތެވެ.

28.4 އެއްވެސް ދިނުމުގެ ސަބަބަކާ އެއްވެސް ބަރާބަރު މައްސަލަތައް ސާބިތު ނުވާނެ ކަމެއް ދުވަހުން ހެކިން ދެކެވޭ ކަމާ ސާބިތު ނުކުތުމަށް ޝަރީޢަތަށް އިތުރު ހެކިން ނުހުށަހެޅުނެވެ.

28.5 ހެކިގެ ބަޔާނުގައި ހެކިވެރިން ދިޔަ ގޮތް ރިޕޯޓުގައި މަނާގެ ރިޕޯޓު އަރިހުން ބެލުމުން ލިބިފައިވާ ޖަވާބުތައް ވެސް ސާބިތު ކަމަށް އެނގެން ނުވެއެވެ.

28.6 އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޤާނޫނުގައި ބުނާ ފަދަގެ ކަން ސާބިތުވާ ވަރަށް ހެކި ލިބިފައި ނުވެއެވެ. ވީމާއެވެ.

ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތައް:

29. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:975/Cr-C/2011 ދަޢުވާއާ ބަންދުކުރުމަށް ގޮތަށް އެ ކޯޓުން ނިންމުމުން، އެނިންމުމަށް ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނީ ހުކުމްތަކާއި ޚިލާފަށް ނިންމުމުގައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ، އެދަޢުވާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްޓަކައި ބިޑިގައިވާ ނުކުތާތައް ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅައި އެނގޭގޮތުގެ ތަފްޞީލުތައް ވަނީ ދަށުގައިވާއެވެ. އެގޮތުން ހުށަހެޅި؛

29.1 ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ: ޝަރީޢަތް އަދި ޤާނޫނުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ފާޑުކިޔުމުގައި ބުނާ މައްސަލައާ ކަން ސާބިތުވާ މިންވަރަށް ހެކި ފެނުނު ބިޑިގައި ވަނީކަން މައްސަލަ ސާބިތުވާކަމަށް ކަށަވަރުވުމައި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

29.2. ފުރަތަމަ ނުކުތާއަށް: މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭ ކުރި ފަރާތާ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ސަބަބު ގޮތުންނާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ދިވެހިރާއްޖޭ ބަޔަކަށް ފުރަހަމައަށް ނުދެއްވައި މައްސަލަ ނިންމަވައިފައިވާކަން ބެލުން ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ޙައްޤު ފަރާތްތަކުން ނެގި އިޖުރާއީ ނުކުތާ:

30. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 975/Cr-C/2011 ގެ ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ފުރުޞަތުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، އިސްތިއުނާފުގެ ޙައްޤުވާ ދެވުނު ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި މިމައްސަލަ ހައިކޯޓަށް ބަލައިގަންނަވާނެކަމަށްބުނުން އިޖުރާއީ ނުކުތާއެކެވެ. ސަބަބަކީ، މިމައްސަލަ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި ދިޔަ ފަހުންކަމަށް ވާތީއެވެ. އިސްތިއުނާފު ޙައްޤުވާ ދެވުނުން ހުށަހެޅި އިޖުރާއީ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ތަފްސީލު ގޮތުންގައި ބަލައި "އިޖުރާއީ ނިންމުން" މިމައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުން ނިންމަވައިފައެވެ. އެނިންމުމުގެ ޚުލާޞާއަކީ، "...ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2018/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އިޖުރާއަތުތަކާއި މި މައްސަލައަށް ތަތުބީޤު ކުރުމުގެ ބާރު ނުކުރާތީ، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް މިމައްސަލަ ހައިކޯޓަށް ބަލައިގަތުމަށްވާނީ، ހައިކޯޓަށް ވާޖިބު ކުރާ ޤާނޫނީ ބަސިމުގެ ސަބަބުތަކެއް މައްސަލަކަނޑައަޅާ ސާބިތުން އެކަމެއް ޤަބޫލުން، އިސްތިއުނާފު ޙައްޤާ ފުރުޞަތުވާން އިޖުރާއީ ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ފާހަގަކުރި ނުކުތާ ބަލައިގަތުމަށް ނިންމަވައި، މިއީ އިސްތިއުނާފުން ކުރައްވާ ގޮތަށްނިޔާ މައްސަލައަށްވާގޮތެއް...ކަނޑައަޅާ" އެވެ.[27]

ފުރުޞަތުން ހުށަހަޅާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް ގޮތުގައި ދެއްކި ވާހަކަ:

31. ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތުން ބޭފުޅުން ފެނުނު ހުށަހެޅި (ހ-1) ޝަރީޢަތް ހިނގިތަނުގައި ހުރިކަން. ދަޢުވާ ދިމާ ސަބަބު އާއި ސާބިތު އެ ޝަރީޢަތް ހިނގި ތަނުން ހަމަ އެހެދުމު ފެނުނުކަން ބައްލަވާ ހުށަހެޅި (ހ-2) ހުރިކަން. ޝަރީޢަތް ހިނގި ތަނުން، އޮތްސަކަން ބަސްވުނު (ހ-2) ގެ ގޮތުގައި "ތިމަންނާ ގައިން ވަޅިކަ

---

[27] ހައި ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2016/HC-A/72 ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅުނު ނިންމި "އިޖުރާއީ ނިންމުން"ގައި މިޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ދިރާސާއެއް "އިޖުރާއީ ނިންމުން" މިކޯޓުގެ ވެބް ސައިޓުގައި ޝާއިޢު ކުރެވިފައެވެ.

"ސަރީޙު" ކަމަށް ބުނެފައިވުން. އެހެންކަމުން ބަޔާނު ތަސްޖީލުގައި އޮތް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި އިތުރު ހެކިން ހުރިހާ ކަމުގައިވާ (ޕެރާ 3)، (ޕެރާ 4) އަދި (ޕެރާ 5) ގެ ޚުލާޞާގައި އެހެންކަމުން ބަޔާނުގެ ގޮތުން ތަފްޞީލީ "ސަރީޙު އާ ޟިމްނަން" ކަމަށް ބުނެފައިވާކަން. އެހެންކަމުން ބަޔާނު "ސަރީޙު އާ ޟިމްނަން" ކަމަށް ތަސްޖީލުގައި އޮތް ބުނި ބުނުމަކީ މަރުގެ ކުރިން މަރުގައި އޮތް ބުނި ބުނުމެއް (dying declaration) ކަމަށްވާތީ، އެބުނުމަކަށް ހިނގާ ދަރަޖަ ދަށްވެގެންނުވާނެކަން. ހަމަގޮސްގަން ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިގަނެވޭ ލިބިދޭ މަރުވެފައިވާނަމަ، އެއީ ފާސްކުރު މަރުއަކަން ހަރުދަނާކަން. އެހެންކަމުން ބަސްބުނުމަށް ދުވަން ހަމަތާއްޗަކީ ދައްވާ ހިތް ދިރުން ފިޔަވައި ވަރަކަށް ފާހަގަވެއް ކަމުގައި ބަލަންޖެހޭކަން.[28] މަރުގެ މައްސަލައެއް ސައިންޓިފިކު ސާބިތު ކުރުމުގައި ހަމައެކަނި ތަފާތު ފުރިން ހެކިން ލިބޭން ގޮތުގެ ނުނިކުމެ ހަމަ ޝަރުޢީ ބަޔާންކުރެވޭ ގޮތް ނުވާކަން.[29] މީގެ އިތުރުންވެސް ދައްވާކުން ހުށަހަޅާ ނުކުތާތަކާއި ގެއްލިގެން ތަޙްލީލު ބަލާފައި ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.[30]

ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވާ ގޮތް:

32. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ބާތިލްކޮށް، ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައިގައި ދިފާޢުގައި ނެ ފަރާތުން ވަކީލުންގެ ސާބިތުވި ހަމަޖެހޭގެ މަތިން ފަރާތުން ބަލާފައިވާ ހުރިހާ ޙަޤީޤަތް ކަމުގެ މައްސަލައެއް ކަމަށް ފާހަގަކުރަން ހަމަ ފާރަވެރިކަމާއި ސާބިތުގެ މައްސަލަ ކަމަށް ބަލާފައި މަރުގެ ކުރިން ހަމަ ހިނގާފައިވާ ކަމުގެ ސާބިތުގެ ކުރިން ހަމަ ހިނގާފައިވާ ސާބިތުކުރާ ކަމަށް ކަންކަމުގައި އެއްބަސްވުން ކަނޑައެޅިފައިވާތީ ދައްވާކުރެއްވި އެވެ.[31]

---

[28] އިސްލާމީ ފިޤްހުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ ގޮތުން ހެކި ކަންކަން ބަލާފައި ބަޔާން ކޯޓުތަކުގައި ވެއެވެ.
[29] ބަލާ ކަނޑައެޅުމުގައި އަދާކުރުން ގަބޫލު ކުރި ހެކި އެއް ފުރުޞަތު އިތުރު ބަލާފައި ބިނާވެ ވެއެވެ. "މަޖައްލާ"ގެ 1741 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރެވެއެވެ.
[30] ފުރިހަމަ މަސައްކަތުގެ ކޯޓުތަކުގައި ޝަރުޢީމަޙްކަމާއިގަދަކަން ރިޢާޔަތްކުރަން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ކުރިމަތީ ހުރިހާ ޙާލު ގެ S.1 ވަނަ ނަންބަރުން ފެށިގެން S.2.17 ވަނަ ނަންބަރާއި ހިމެނެއެވެ.
[31] އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ދައްވާކުން ފުރިހަމަ ޝަރީޢަތުގައި "ކުރިން ދައްވާ ސާބިތުވެފައިވާކަން" ކަނޑައެޅުމެއް. ނަމަވެސް "ކުރިން ދައްވާ ސާބިތުވެފައިވާކަން"

އިސްތިއުނާފު ފަރާތުގެ ވަކީލުން ދިން ރައްދު:

33. ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން ހައްދާއި ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ މައްސަލަތަކަށް އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް މިންވަރަށް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެގެން ނޫނީ މީހެއްގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުނުވާކަން ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާކަން.[32] [illegible][33] [illegible] (dying declaration) [illegible]

އިސްތިއުނާފު ފަރާތުގެ ވަކީލުން އެދޭ ގޮތް:

34. އިސްތިއުނާފު ފަރާތުގެ ވަކީލުން ފުރަތަމަ ހުށަހެޅި އިޖްރާއީ ނުކުތާ އާއި ގުޅިގެން [illegible] 975/Cr-C/2011 [illegible]

[illegible]

[32] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2013/HC-A/346 ޤަޟިއްޔާ. ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 ([illegible]) ގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

[33] [illegible] 1741 ވަނަ [illegible]

[34] އިސްތިއުނާފު [illegible] 4.2 ވަނަ [illegible] 4.2.18 ވަނަ [illegible]

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން:

[illegible] ގޮތުން ހުރި [illegible]:

35. ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފު މައްސަލައާއި ގުޅިގެން، މިކޯޓުން ފުރަތަމަ ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ އެއް ކަމަކީ ހުށަހެޅި ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރަތަމަ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] ގޮތުން އަމަލުކުރާ ޙުކުމްތަކެކެވެ.[35] ދިވެހިރާއްޖޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] ޙުކުމްތަކަކީ ވަރަށް [illegible] [illegible] [illegible] ގިނަ [illegible] [illegible] ޙުކުމް ތަކެކެވެ. ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފު މައްސަލައާއި ގުޅިގެން ސީދާ ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ޙުކުމް ނަންބަރު: 24/76 ([illegible] ޙުކުމް) ގެ 1 ވަނަ މާއްދާއާއި 3 ވަނަ މާއްދާ އާއި 6 ވަނަ މާއްދާ އާއި އަދި 7 ވަނަ މާއްދާ އާއި އަދި ޙުކުމް ނަންބަރު:14/72ޢ ([illegible] [illegible] ޙުކުމް) އެވެ. އެއީ ފުރަތަމަ، [illegible] ޙުކުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާ އާއި [illegible] [illegible] ޙުކުމަށް [illegible]، [illegible] ޙުކުމުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގައި އޮވޭ؛

> "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ. އަދި ޙުކުމް ނަންބަރު:14/72ޢ ([illegible] [illegible] ޙުކުމް) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> " [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ. މި ދެޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (6) ގެ 56 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible]؛

---

[35] ޙުކުމް ނަންބަރު: 24/76 (23-9-1976 މ.) ([illegible] ޙުކުމް). ޙުކުމް ނަންބަރު:14/72ޢ (18-14-1972 މ.) ([illegible] [illegible] ޙުކުމް)

"ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/72 ޢ. (އަންހެނުންގެ ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނު) ގައިވާ ގޮތުން ހެކި
ދިނުމުގައި ފުދޭނެގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހުރި ކަންތައްތައް ތިރީގައިމިވާގޮތަށެވެ.
- ޒިނާ 4 ފިރިހެނުން.
- ޤަތުލު
- ޤަތުލު ނޫން އަނިޔާތައް
- ވައްކަން
- ބަނޑުބުއިން
(ޤަތުލު, ޤަތުލު ނޫން އަނިޔާތައް, ވައްކަން, ބަނޑުބުއިން: 2 ފިރިހެނުން.)
- މުދަލާބެހޭ މައްސަލަތައް 2 ފިރިހެނުން ނުވަތަ 1 ފިރިހެނަކާއި 2 އަންހެނުން."[36]

މިފަދައިންނެވެ. ވީމާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއިން ހެކި ހޯދުން މަނާ ކަންތައްތަކާ ގޮތްތައް ފިޔަވައި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ހެކި ދިނުމާއި ހެކި ހޯދުމުގައި އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް މަޖިލީހުން ހަދާ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮވަނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާނޫނުގެ މައްސަލަތަކުގައި ވެސް ގޮތަކަށް ހެކި ދިނުމަކީ ވަކި ޝަރުޢީ ގޮތަކަށް ދޭން ޖެހޭ ކަމެއް ނޫން ކަމަށް ފުޤަހާއުން ބުނެފައިވާ ކަމެއް ނުވެއެވެ.[37]

36. ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނުގެ 1 ވަނަ މާއްދާއިން ބަޔާންކުރާ އިސްތިސްނާގައި އޮތީ؛

> "ކަމެއްގެ ހަޤީޤަތް ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ދަލީލުތަކާއި ޝަރުޢީ ހެކިބަހުގެ ގޮތުގައި ދިނުން އެކަށީގެންވާ
> ހުށަހަޅާ ނުވަތަ ދަލީލުތަކުގެ ބާވަތް ޝަރުޢީ ހެކިބަހުގެ ގޮތުގައި ބެލެވޭނެ ކަމުގެ ބާރު
> ބަޔާންކުރާ ހުށަހަޅާ ގޮތުގައި ބޭނުން އެއްކޮށެވެ. މިފަދަ ކަމުގެ ބަޔާންކުރާ ޝަރީޢަތް (އަދަބު)
> ހުށަހަޅާ."

މިފަދައިންނެވެ. ޤާނޫނީ އިސްތިއުލާގައި ހުކުރުދެއްވާ ދިނުމާއި އެކްސްޕާޓް އެހީއަށް ބަލާނެ ބައި ނުވަތަ
އަނެއްބަ، ނުވަތަ ބަހާއި ވަކި ކުރިމަތީގެ ގުޅުމެއް ހުރިހާ ކަމަކަށް ބަލާއިރު ހަމަޖެހުމާ އަދި ސާބިތުކުރެވޭނެއެވެ.[38]

އެހެންކަމުން، ހުކުރުދެއްވާ ބަލާފައި ދިނުން ނުވަތަ އަނެއްބަ ކަމުގައި ބަލައިގަނެވޭ ޝަރުޢީ ދަލީލުގައި ހިމެނޭ
ހިމެނިފައިވާ ޝަރުޢީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ޝަރުޢީ ދަލީލަކަށް ދިނުން ހުކުމް ކަމަށް ހުރި ކަމަށް
ބަލައިގަނެވޭ.

---

[36] ދުސްތޫރީ ޤާނޫނު ނަންބަރު:14/72ޢ (އަންހެނުންގެ ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނު) ޤާނޫނު ދުލޫދުން، ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ރައީސްގެ ނަންބަރު:MJ-C-34/72 (20 ޑިސެމްބަރ 1972) ސެކްރެޓޭރިއޭޓުން ތަސްދީޤުކޮށް އިޢުލާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު ޤާނޫނުން އިޢުލާންކޮށް.

[37] "اعلام الموقعين" ގައި އިބްނުލްޤައްޔިމް ޙަދީޘްކޮށް އިރުޝާދުކުރެއްވި ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. " إن الشارع لم يقف الحكم في حفظ الحقوق البتة على شهادة ذكرين لا في الدماء ولا في الأموال ولا في الفروج ولا في الحدود، بل قد حد الخلفاء الراشدون والصحابة رضي الله عنهم في الزنا بالحبل وفي الخمر بالرائحة والقيء..." އެހެންކަމުން، ޙައްޤު ސާބިތު ކުރުމުގައި ހަމައެކަނި ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަސް މައްޗަށް ހުކުމްކުރުން ޝަރުޢީގޮތުން ލާޒިމު ނުކުރެއެވެ.

[38] ޢަބްދުﷲ ހުސައިން ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް [2012] އެސްސީ-އޭ 01.

37. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަމަލު ކުރަމުންދާ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނަކީ 1976 ގައި ފާސްކޮށް އަމަލު ކުރަމުންދާ ޤާނޫނެކެވެ.[39] ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާއަކީ ޝަރީޢަތުގައި ހެކި ދިނުމާއި ހެކި ދެއްކުމުގައި ވަރަށް މުހިންމު އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ މާއްދާއެކެވެ. އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރަނީ:

> " އެއްވެސް ދަޢުވާއެއް ނުވަތަ މުޢާމަލާތެއްގައި ހެކިދެވޭނީ ނުވަތަ ދެއްކޭނީ އެކަމާ ގުޅުންހުރި ހަޤީޤަތެއް ބެހޭގޮތުންނެވެ. އަދި ހަޤީޤަތާއި އަސާސީގައި ބަލަންޖެހޭނީ ކަންތައްތަކާއި ނެތްނަމަވެސް، އެކަންތައްތަކާއި ބަލައިގެން ކަމަކީ ގުޅިގެންވާ ބާރުކަމުން އެއީ އެ މުއްދަތުގެ ދުވަހުން ބައެއް ކަމުގައި ބެލިދާނެ ކަންތައްތަކެއް ވުމަށް އެއްވެސް މުޢާމަލާތް ގުޅިފައިވާ ކަންތައްތަކެވެ. ބަލައިގެން މުޢާމަލާތުގެ ނުވަތަ އެއް ގުޅިފައިވާ ކަމުގެ ސަބަބު ކަމުގައިވާ ނުވަތަ ނަތީޖާ ކަމުގައިވާ ކަންތައް ހަމަގައިމު ކަމެއް ނުވަތަ މުޢާމަލާތް ގުޅިފައިވާ ކަމެއް ކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ. "
> މިފަދައިންނެވެ.

މިމާއްދާގައިވާ، އެއްވެސް ދަޢުވާއެއްގައި ނުވަތަ މުޢާމަލާތެއްގައި ހެކި ދެވޭނެ ނުވަތަ ދެއްކޭނެ ކަންކަން ބަޔާންކުރެވިފައެވެ. އެކަންކަމަކީ:

(1) އެކަމާ ގުޅުން ހުރި ހަޤީޤަތެއް ބެހޭ ގޮތުން (direct evidence).

(2) އެކަންތައްތައް ބަލައިގެން ކަމަކީ ގުޅިގެންވާ ބާރުކަމުން އެއީ އެ މުއްދަތުގެ ދުވަހުން ބައެއް ކަމުގައި ބެލިދާނެ ކަންތައްތައް (circumstantial evidence or evidence of relevant facts).

(3) ބަލައިގެން މުޢާމަލާތުގެ ނުވަތަ އެއް ގުޅިފައިވާ ކަމުގެ ސަބަބު ނުވަތަ ނަތީޖާ މިއެވެ (cause or the effects).

މިއިން ކޮންމެ ކަމަކުވެސް ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެކި ދެވޭނެ ނުވަތަ ދެއްކޭނެ ގޮތްތަކެވެ. ބައެއް ފަހަރު، ކުށްކުރުމުގައި ބަހައިވެރިވާ މީހުން އެމީހުންގެ ޢަމަލުތަކުގެ ހާލަތު ސިއްރުކުރުމުންނެވެ. އެ ކަންކަމަށް ވަކިން ކުރަން ސިއްރުކުރުމުގެ އަސަރުތައް ކަމުގެ ޤަރީނާއެވެ. އެމީހުންގެ ސިއްރުކުރުމުގެ މިންވަރު އެނގޭ މީހުން ކުރިއަށް ގެންދަނީ ކަމުގައި ވަރަށް ގިނަ އެއްވެސް އަސަރެއް ދޫކޮށްނުލާ ގޮތުގައި ބަލައިގަންނަނީއެވެ. މިފަދަ ހާލަތުގައި އެއް

---

[39] މިޤާނޫނަކީ ފާސްކޮށްފައިވަނީ 1976 ސެޕްޓެމްބަރު 20 ވަނަ ދުވަހުގެ ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ތަސްދީޤު ލިބިގެންނެވެ. އަދި އެޤާނޫނު ރަސްމީ ގެޒެޓުގައި އިޢުލާނުކުރީ 1976 ސެޕްޓެމްބަރު 23 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަމަލުކުރާ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނަކީ 44 އަހަރުވީ ޤާނޫނެއް ކަމުގައިވާ ނަމަވެސް ޒަމާނާ އެއްގޮތަށް އެޤާނޫނު އިސްލާހުކުރެވިފައިނުވާ ޤާނޫނެކެވެ.

މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއްޖެނަމަ، ކޯޓުން މައްސަލައިގެ އަސްލު ހާދިޘާ ބިނާކުރަން ޤާނޫނީ އެމައްސަލައެއްގެ ވަށައިގެންވާ ކަންތައް (surrounding circumstances) މިސާލަކަށް، އެހާދިޘާގެ ސަބަބު އަދި އެހާދިޘާގެ ނަތީޖާގެ މައްޗަށް ބުރަވެއެވެ. އެހެންވެ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބައެއް ހާލަތްތަކުގައި ސީދާ ހެކި [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި "ހެކި" ކަމުގައި ބުނެވެނީ "އެވިޑެންސް" އަށެވެ. އެވިޑެންސްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "އެވިޑެންސް"ގެ [illegible] [illegible] [illegible].

38. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] އިންޑިޔާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ[40] 5 ވަނަ މާއްދާ އާއި 6 ވަނަ މާއްދާ އާއި 7 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] އެއްގޮތް [illegible] [illegible] [illegible].[41] އިންޑިޔާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] ހެއްކާބެހޭ [illegible] އިނގިރޭސި ޤާނޫނުގައި [illegible] "ރެސް ޖެސްޓޭ" އުޞޫލެވެ. އިންޑިޔާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާ އާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] ބައި [illegible] އެއްގޮތެވެ.

---

[40] އިންޑިޔާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނަކީ 1872 ގައި ފާސްކުރި [illegible] 148 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] އިންޑިޔާގެ ހެއްކާބެހޭ [illegible] [illegible].

[41] Indian Evidence Act: (s.5) Evidence may be given of facts in issue and relevant facts.—Evidence may be given in any suit or proceedings of the existence or non-existence of every fact in issue and of such other facts as are hereinafter declared to be relevant, and of no others (s.6) Relevancy of facts forming part of same transaction.—Facts which, though not in issue, are so connected with a fact in issue as to form part of the same transaction, are relevant, whether they occurred at the same time and place or at different times and places (s.7) Facts which are the occasion, cause or effect of facts in issue.—Facts which are the occasion, cause, or effect, immediate or otherwise, of relevant facts, or facts in issue, or which constitute the state of things under which they happened, or which afforded an opportunity for their occurrence or transaction, are relevant.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާއިން.	އިންޑިއާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާ.
"...އެ [illegible]..."	Facts which, though not in issue, are so connected with a fact in issue as to form part of the same transaction, are relevant, whether they occurred at the same time and place or at different times and places.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު 3 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] އިންޑިއާގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާ [illegible] "[illegible]" (same transaction) ގެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] (res gestae) ގެ [illegible] "[illegible]"ގެ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]

39. ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> "[illegible]" [illegible]

[illegible] (fact) [illegible] (proved) [illegible] (1) [illegible]

ގަބޫލު ކުރެވުނު. (2) ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި މީހަކު އެކަމެއް ހިނގާފައިވާކަން ބަލައި، އެމައްޗަން އަމަލު ކުރަންޖެހޭ ފަދަ މިންވަރަކަށް އެކަމެއް ހިނގާފައިވާކަން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުން ބުރަވެވުން. (3) ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި މީހަކު އެކަމެއް ހިނގާފައިވާކަން ބަލައި، އެފަދަ ޚާއްސަ ހާލަތްތަކުން[42] ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކެއްގެމަތިން އެކަމެއްގެ ދަލީލެއް ސާބިތު ވެއްޖެކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުން ނިންމުން.

40. ޚާއްސަ ހާލަތްތަކުގައި ދަލީލް ސާބިތުކުރުމުގެކަމުން ބަލާން އުސޫލުތަކެއް ކަނޑައެޅިފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބަޔާންކުރާ ދެ އިސްތިސްނާގެ ތެރޭގައި ކުރުގެ އަމަލާއި ގޮތުން ނުވަތަ އެކްސެޕްޝަނާއި ގޮތުން އިޢުތިރާފުތަކާއި، ހަމަހަމަކަމުގެ ތެރޭގައި ބުނާ ބަސްތައް، ރެސް ޖެސްޓޭ (res gestae) ގެ އިސްލާމީ މަބާދީގެ ތެރޭގައި ހުރި މިސާލު ބުނާ ބަސް (dying declaration) އޭ "އެހެން ޚާއްސަ ހާލަތުން" ބަލާނެ ސާބިތު ވެއްޖެކަމަށް ގެނެވޭ ބައެއްގެ ބަސްތަކެއްވެސް ހުރި ބައެއްކަމަށް ދީ އިސްލާމްކަމެވެ. މިހެން އިސްލާމީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުން ބައެއްކަމަށް ދެއްކޭގޮތަށް އެނގެއެވެ.

ރެސް ޖެސްޓޭ (res gestae):

41. ރެސް ޖެސްޓޭ އަކީ ލެޓިން އިބާރާތެކެވެ. އޭގެ މާނައަކީ، "ކުރި ކަންތައް" މިއެވެ. ނަމަވެސް އެ އިބާރާތް ބޭނުން ކުރަނީ " މައްސަލައާގުޅޭ ބެހޭގޮތުން ބުނި ލަފުޒުތަކާއި ކުރި ކަންތައްތައް" މި މާނައިގައެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން، އެ ދަޢުވާއަކާ އަސްލުގައި ބަޔާންކުރި ކަންތައްތަކާއި ނުހުރުމަކުވެސް، އެކަންތައްތައް ބަޔާންކުރި ކަމާ ގުޅިފައިވާ ތަފާތުން އެއީ އެއްޗެއްސެއްގެ ތަފާސީލާއި ބައެއް ކަމުގައި ބަލައިލުމުގައި ކަންތައްތައް، ރެސް ޖެސްޓޭ ކަމުގައި ބަލާނެ އެވެ. މިސާލަކަށް A އަށް ހުރަހަކުން ކުރުވައި B ގެ ގައިގާ ބާރު މަސައްކަތުގެ

---

[42] "އެފަދަ ޚާއްސަ ހާލަތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތައް" ކަމުގައިވާނީ ކުރިން ބަޔާންކުރި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި ވާހަކަ (5) ގެ 164 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ " ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76) ގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެފަދަ ޚާއްސަ ހާލަތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތައް ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޖިލީހުން ބަލައިލުމުގައި ވިދާޅުވި ކަމުގެ ހާލަތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކަމުގައި ބެލެވުން." މިގޮތަށް ބުނެވިފައި ވާތީ 1/77 ނަމްބަރު ސަރުކާރުގެ (13 ޖުލައި 1977) ގައި ދިވެހި ބަހުން ކަނޑައެޅި ޤަވާޢިދު ގެ ވަނަ. ނަމަވެސް އެއީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ "އެފަދަ ޚާއްސަ ހާލަތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލު" ގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރެވިފައިވާ ބަސްކޮޅެކެވެ.

ތުހުމަތުވެ. B ގެ ގައިގާ ޖެހި ޖެހުމުގެ ޖެހުނުގައި ނޫނީ އެހާދިސާގެ ވަގުތުކޮޅެއް ކުރިން ނޫނީ އެހާދިސާގެ ވަގުތު ކޮޅެއްގެ ފަހުން A ނުވަތަ B ނޫނީ އެހެން މީހަކު ބުނާ ކޮންމެ އެއްޗަކާއި އަދި ކަމާ ކޮންމެ ކަމަކީ އެ މުޢާމަލާތުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެއްކަމަށް ވާނެއެވެ. [illegible] [illegible] މައްސަލައިގައި ގުޅުން ހުރި ކަންތައްތަކެވެ. *Ratten v. The Queen*[43] މިޤަޟިއްޔާއިން މިއުޞޫލު އިތުރަށް ސާފުވެއެވެ. އެ ޤަޟިއްޔާގައި ވާޤިޢާ، [illegible] [illegible] އޭނާގެ އަނބިމީހާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެކްސްޗޭންޖް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެކޯލުގައި އަންހެނެއްގެ [illegible] *"Get me the police please"* ފޯނު އޮޕަރޭޓަރު އަށް [illegible] [illegible] ކުރިން ފޯނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އޭނާ [illegible] [illegible] ބުނެއެވެ. އެއާއެކު ކުއްލިއަކަށް ފޯނު ކަނޑައިގެން ދިޔައެވެ. އޭގެ ފަހުން ފުލުހުން އެގެއަށް ދިޔައިރު މަރުވެފައި އޮތް އަންހެނެއްގެ ހަށިގަނޑު ފެނުނެވެ. މިޤަޟިއްޔާގައި، އޮޕަރޭޓަރުން [illegible] ފޯނު ކޯލުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއަންހެނުންގެ [illegible] [illegible] ބިރުގަތުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެއެވެ. އަދި އެ ފޯނު ކޯލު އެއީ އިވުނުކަމަށްބުނާ ހެކި (hearsay Evidence) ބަލަން އޮތް އިސްތިސްނާއެއް ކަމާއި އެއީ ކޯޓަށް ބަލައި ގެންގޮސް ހުރި ކަމުގައި ނިންމިއެވެ. އެހެނީ، ހާލަތު [illegible] [illegible] ދިމާ ކުރި ފޯނު ކޯލުން [illegible] އެކްސްޗޭންޖް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ސަބަބަކީ، އެކްސްޗޭންޖްގައި [illegible].

---

[43] (1971) 3 W.L.R 930.

42. ހެކި ހޯދުމާއި ހެކި ބަލައިގަތުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 6 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] އަނެއް [illegible]، "... އެފަދަ ހާއްސަ ހާލަތެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ މަތިން [illegible] ބަޔާން ސާބިތު ވެއްޖެކަމަށް [illegible] [illegible]" ކަމަށް ބަޔާންކުރާ އުސޫލެވެ. "އެފަދަ" ހާއްސަ ހާލަތަކީ [illegible]؟ އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] މީހަކު [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އަމަލު ކުރަންޖެހޭ ފަދަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

މަރުގެ ބިރުވެރިކަމުގައި ހުރެ ބުނާ ބަސް (dying declaration):

43. [illegible] ބުނި [illegible] [illegible] މަރުގެ ބިރުވެރިކަމުގައިވާ މީހާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ލެޓިން ޤާއިދާއެއް ކަމަށްވާ *"Nemo moriturus praesumitur mentiri"* (ނީމޯ މޮރިޓުރަސް ޕްރީސިއުމިޓަރ މެންޓިރި) މާނައަކީ، [illegible] [illegible] އިންސާނަކު ދޮގު [illegible] [illegible] [illegible] ނުބެލެވޭނެއެވެ. މީގެ އިސްތިސްނާއަކީ، [illegible] [illegible] މަރުގެ ބިރުވެރިކަމުގައި ހުރެ ބުނާ ބަސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވާނެއެވެ. މަރުގެ ބިރުވެރިކަމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[44] [illegible].[45] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[44] [illegible]

[45] Uka Ram v. Satet of Rajastan [2001] SC 1814 AIR

އިންތިހާއީ ހާލަތްތަކުގައި، ދުނިޔޭގެ ހަޔާތާއިމެދު އެއްވެސް މިންވަރެއްގެ އުއްމީދެއް ނެތި، ދޮގު ހެދުމުގެ ހިތްވަރު [illegible] ކެނޑި، [illegible] ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ބާރު އޭނާގެ ސިކުނޑިގައި [illegible] ވަގުތެއްގައި ބުނާ ބަހަކަށް ވާތީއެވެ.[46] މަރުގެ އެނދުމަތީގައިވާ މީހާ ބުނާ ބަސް ހެކީގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލު ކުރުމުގެ [illegible] ހުރި [illegible] [illegible]، [illegible]، އިންޑިއާ، ޕާކިސްތާން އަދި ދުނިޔޭގެ [illegible] ގިނަ [illegible] ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައި ބަލައިގަނެވިފައިވާ އުސޫލެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގައިވެސް މިއުސޫލު ބަލައިގަނެވިފައިވެއެވެ.

44. ރެސް ޖެސްޓޭއި އާއި މަރުގެ އެނދުމަތީގައި އޮތް މީހާ ބުނާ ބުނުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުމަކީ އިވުނުކަމަށްބުނާ ހެކި (hearsay evidenec) ބަލައި ނުގަތުމުގެ އާންމު އުސޫލަށް އޮތް އިސްތިސްނާ އެކެވެ. މަރުގެ އެނދުމަތީގައިވާ މީހާ ބުނާ ބަސް ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާއިރު، އޭނާ ނިޔާވެފައި ވުމުގެ ސަބަބުން އެބަސް ޓެސްޓުކުރުމުގެ ފުރުސަތު ނޯންނާނެއެވެ. އެހެންކަމުން އާންމު އުސޫލުން އެއީވެސް އިވުނުކަމަށްބުނާ ހެކިބަޔާނެއްގެ ގޮތުގައި ވެގެންދާނެއެވެ. ނަމަވެސް [illegible] އިވުނުކަމަށްބުނާ ހެކިބަސް ބަލައިނުގަތުމުގެ [illegible] އާންމު އުސޫލަށް [illegible] މަރުގެ އެނދުމަތީގައިވާ މީހާ ބުނާ ބަސް (dying declaration) ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ބަލައިގަންނަން ހުއްދަ ކޯޓުތަކުން ބަލައިގަންނައެވެ.

45. [illegible] ނުވަތަ މައްސަލައިގައި [illegible] ކުރުމުގައި [illegible] ބޭނުން ޖެހޭނީ [illegible] [illegible]

---

[46] R v. Woodcock (1789) 1 Leach 500:168 E.R. 352.

ތަކުގެ ތެރެއިން ކޯޓުން ބެލި ބޭނުންކޮށްގެން ބަލަންޖެހޭ ބަޔަކީ ޙުއްޖަ އެދިފައިވާ ޙަޤީޤަތް (facts) (facts in issues) އެވެ.

ޖިނާޔަތުގެ ޙަޤީޤަތްތައް:

46. 17 މާރިޗު 2011 ދުވަހުގެ 03:20 އެއްހާކަށްވާއިރު، ސ.ހިތަދޫ ފަރުދީގެ އަރުސަން ބަޝީރުއަށް ތޫނު އެއްޗަކުން ބައަކު ހަމަލާ ދިނުމަކާގުޅިގެން ހިތާމަޔާއެކު އަވަހާރަވެފައިވެއެވެ. އަރުސަން ބަޝީރުއަށް ދިން ހަމަލާ އަށާއި ކުރިމަތިވެފައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ތަހުގީގުކުރި ސިޓީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ފަރުދީގެ ފާރާށް47 ކައިރިން ސަލާމަތް އަނބުރާ ލިބިފައިވާ ނެތެވެ. ނަމަވެސް، ދަރުބާރުގައި ބައްދަލުކޮށް ހުރިހާ ހިނގާފައިވާ ކަމަކީ ހަމައެކަނި ދުވަސްވަރު މަގުމަތީގައި ކުރެވުނު ކުރިމަތިލުން (ހިޔާލު ތަފާތުވުން) ކަމުގައި ދެކިވަޑައިގަންނަވައެވެ. އަރުސަން ބަޝީރުއަށް ޒަޚަމްތަކެއް ލިބުނު ފަހުން ދަރުމަ ދުވަސް 17 މާރިޗު 2011 ގެ 7:35 ހާއިރު ހޮސްޕިޓަލަށް ގެނައުމަށް ފަހު ނިޔާވެފައިވެއެވެ.

ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތް ހިނގި ގޮތް:

47. މި ކޯޓަށް ޝަރީޢަތް ދަށުކޯޓުން ސާބިތުކޮށް ހުށަހެޅި ހުކުމުގެ ގޮތުގައި ފަސް ވަނަ އިސްތިއުނާފާއި ގުޅޭ ޝަރީޢަތް ހިނގާފައި އެވެ. ނަމަވެސް ހުކުމަކީ ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ދަލީލުތަކާއި ބައްލަވައިގަތުމުގެ ބޭނުމުގައި ދައުލަތުގެ ތަހުގީގު ރިޕޯޓާއި ގުޅިގެން އެސްޓޭބްލިޝްކުރެވިފައިވާ ކަމާއި ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅިފައިވާ އެވިޑެންސްއާއި ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުން ދެވުނު ބަޔާން ދެއްކެވީއެވެ. އެއީ (ދަލީލު 1) އާއި (ދަލީލު 2) އެވެ. އަދި ދެ ހެކި ދިނުމުގައި އަރުސަން ބަޝީރު ނިސްބަތްވާ ތަޙުޤީޤީ އޮފިސަރު ކަމުގައި ހެކި ދިނެވެ. އެއީ (ދަލީލު 3)، (ދަލީލު 4) އަދި (ދަލީލު 5) އެވެ. މިގޮތުގެ ގޮތުގައި، އަރުސަން ބަޝީރުގެ މަރުގެ ސަބަބު އަދި ޤަތުލުގެ ވައްތަރު ހުރިގޮތް ސަބަބު އަދި އަރުސަން ބަޝީރުއަށް ދިމާވި ހަމަލާއާ ގުޅުންހުރި ޒަޚަމް ސަބަބު ހުކުމަށް ފައިސަލާކުރެވިއެވެ.

---

[47] ތަޙުޤީޤުގައި ކުރިއަށްގެންދެވި ކަރުދާސްތަކުގެ މަތިން ކަމުގެ ތަފްސީލުތައް ހިމެނޭ.

48. މީގެ އިތުރުން، [illegible] ބަޔާންކޮށް ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ.

[illegible] ހެކިންގެ ހެކިބަސް:

[illegible] (ހ-1) :

49. 2011 މާރިޗު 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 03:20 [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] (ހ-1) [illegible] (ހ-1) [illegible] (ހ-1) [illegible]

އަހްސަން ބަސީރު ދުއްވައިގަތީ (ޝ-1)އާ [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] ސަޢްދު ދުއްވައި

ގަތުމުން ސަޢްދުގެ ފަހަތުން (ޝ-1) ދުއްވައިގަތުމުން ސަޢްދު އެނބުރި (ޝ-1) އާ ދިމާއަށް އައިކަމަށް

ބުނެފައިވެއެވެ. (ޝ-1) އާ ދިމާއަށް [illegible] [illegible] އެނބުރި ގޮސް ސައިކަލަށް އަރައިގެން ސަޢްދު

ދިޔައިރުކަމަށް ބުނެފައި ވެއެވެ. [illegible] [illegible] ފެނުނުކަމަށް (ޝ-1) ސަރަހައްދުގައި ބުނެފައިވެއެވެ.

[illegible] [illegible] ގެނެގެން (ޝ-1) އަހްސަން ބަސީރުއާ [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް

[illegible] އަރަން އަހްސަން ބަސީރު [illegible] ބުނިކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. އޭނާ [illegible] [illegible] [illegible]

މިކަހަލަ [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައި ވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ފަހަތު ކަމަށް (ޝ-1) ބުނެއެވެ. އަހްސަން ބަސީރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބުނެފައިވެއެވެ. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] (ޝ-1) ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ-1)

ބުނެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

(ޝ-1) ބުނެފައިވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބުނެފައިވަނީ، ހާދިސާ ހިނގާފައިވަނީ 3:20 ނޫނީ 3:15 ހިސާބުގައި ކަމަށެވެ. [illegible] [illegible] 3:20

ކަމަށެވެ. ހާދިސާ ހިނގާފައިވަނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިސާބުގައި ކަމަށް

ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ސައިކަލެއްގައި އައިސްކަމަށް ވާތީ ސައިކަލެއްގައި އައިމަން ދުރުކުރުމާ އާއި އެއް މިދުނިޔޭގެ ނޫނީ ފުދުނުން ކުއްޖާ ބަލަހައްޓާ ދަރިފުޅާ އެއް މިދުނިޔެއާ ކުރިން އެންމެހާ ނޫނީ ކުރިން އެދުނުން އެންމެހާ ކުރި ސަލާމަތް ގޮތުގެން ބަޔާންކުރައްވަނީ "ސައިކަލު އަދިސް މަޖުބޫރީ ފުރުސަތު އަކަހަ. ފުރުސަތުތަކާ އަދިގެން މަޖުބޫރުކުރެއެވެ. އެގޮ ގޮތެއްގެ އޮތްގެއިން ފުރުސަތު ކުއްޖާ ބެލެނިވެރިންގެ ފުރުސަތުތައް ދެވޭނެ ކަމަށެވެ. ކުއްޖާ ބެލެނިވެރިން ފުރުސަތު މިންވަރަށް އެދޭނެ ކުރިއަށް ދޫކޮށް ފުރުސަތު ކުއްޖާ ދެވެނީ ކަމަށްކަމަށް އެކަށޭނަ" މިހެން (ފރ1) ޖެހުނު ދިނުމުން، ދިރުމަށް ވަކިވި އިތުރަށް ސަލާމަތް ކަންތައްތަކުގެ ކުރިން ނަފްސާނީ ބާރުގަދަ ބެލުމަށް ބާރުގަދަ އެހެނިހެން ދެން ބަލަހައްޓާކަމުގެ ތަރުބިއްޔަތު ބެލެނިވެރިން ހަމަ މިހާރުގެ ކުއްޖާ ދައްކަން؟ މިސާލަކަށް ބެލެނިވެރިން ހެޔޮ ހުރިހާ ކަމެއްވެސް ދޭން ސާފު ހަމަހަމަގެ ކުއްޖާ ދަރިފުޅުން. ގޮތުގެކަން ޙައްޤު ކުއްޖާގެ ކުއްޖާއަށް ދޭން ކުރިން. ވަކިން ބަލަހައްޓާ ކުއްޖާއަށް ދެއްކި ކުރުމާއި ދެއްކެވިގެން ހެޔޮކަން ދޭން މިއީކަމަށެވެ.[48] ހެޔޮކަންތައް

ސަލާމަތުން އިތުރަށް ކަންކަމާ ސަލާމަތް، އެހެން ބަލައިގެން ގައިގެ ކަންތައްތައް ވަކިން ބޭނު ދަރިފުޅުންގެ ބޭނު އެއްގޮތަށްވެސް ދިނުމުގެ އަދި ސަލާމަތް ބޭނުން ނޫނީ އެކަން ކުރި ހަމަޔާ؟ މިސާލަކަށް ބެލެނިވެރިން ހެޔޮ ބަލަހައްޓާ ބޭނު އެހެން ބަލަހައްޓާ ދިރުމަށް ދާއިމީ ހިމާޔަތް ކަމުގެ ދެން އެކަށޭނަ ކަމުގައިވެއެވެ. އަދި ދެއްކުނު ބޭނު އެކަށޭނަ ކަމުގައިވެއެވެ. ސަލާމަތް ނަފްސާ ކަމާއި އެކަން ސައިކަލުގައި އަހަރު ދެވޭކަމުގެ ދޭހަވާ ކަމުގެ ބަހީ ކަމުގައިވެއެވެ.[49]

ދެވަނަ ފަރާތުން ބަލަހައްޓަން ބޭނުންވާ ސަބަބު (ފރ 2):

50. ހާލަތު ހުރިގޮތް ބަލާއިރު (ފރ2) ދަރިފުޅާ ކުއްޖާގެ ސަލާމަތް ބެލެނިވެރިން ބަލަހައްޓަން ދިނުމަށް ކަމުގައިވެއެވެ. އެކަމަށް މިހާރު އެކަމަށް މާރާމާރީ ހިންގައިފައި ނުދިނުމާ ކަމުގެ ބަލަހައްޓަނީ. އަދި ދަރިފުޅު އެކަށޭނަ

---

[48] ބަލާފައި ކުރިމަތިލާ ހަމައެކަނި ސައިކޮލޮޖިކަލް ފުރުސަތު ކުރިއަށް ކުރިއަށް ބަލަހައްޓާ ދިރާސާކުރެވުނު ފާހަގަކުރެވޭ ކަންކަމާ ކުއްޖާގެ ބޭނުން. އަދި ސައިކޮލޮޖިކަލް ފުރުސަތު ކުރިއަށް ބަލަހައްޓާ ބަލައިގެން ބެލުމަށް ނަފްސާނީ ކުރުން ބަލަހައްޓާ ކުރިމަތީ ކަންކަމާ ބޭނުން. މިހާރު ސަލާމަތުގެ ބަލާފައި ސައިކޮލޮޖިކަލް ކުރިއަށް ބަލަހައްޓާ ކުއްޖާގެ ބަލަހައްޓާ ކުއްޖާ ހަމަމިހާރުވެސް. ކުރިން ބަލަހައްޓާ ގޮތުން ވަކި ކުއްޖާގެ ކަމުގެ.އެއްވެސް ކަމުގައި ވެއްޖެ ކަމާ ބަލައިގެން ދިރިއުޅުން.

[49] (ފރ1) 14 މެއި 2012 ގައި ކުރިއަށްގެންދިޔަ ކޯޓުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.

ހިނގިތަނުން ސަރަހައްދުގެ މަޖީދީމަގުގައި މިތިބި (ދުއްވާރީން) ދުވީމުން ދުރިންގޮ ސުވާލު ކުރުމުން ބުނެފައިވޭ ތަފާސްކުރާ ގޮތުގައި އެމީހުން ކަމަށް. ކަނޑައެޅިގެން އެނގޭ އެއީ އެމީހުންކަން ނޭނގޭ ކަމާއި ނަމަވެސް މިހާރު އެނގޭކަމަށް ބުނުއްވުމެވެ. މިހާރު އެމީހުން އެނގޭތީ ޖެހިލުން ދިރުއްގެން ބަހަނަ ބަލާއި ކަމާއި އެމީހުން ފަހަރު ކުރަމުން، ތިޖެ ދުއްކުރުން ޒާތުހަ ބަލައިގެން ކަމާއި އެމީހުން ތިބި ގޮތަށް ބަލައި ވަގުތު ވައްޓަށް މިދުރުންނާއި ޖެހިގަތް ބަރުންވެސް ދިލައި ފޯރި އަގޮތަށް ކަމަށެވެ. އަދިހަމަ ބަލާފައިން ހަމަޖެހިގެން ވަގުތު، (ޝ-2) ގޮތް އަދިހަމަ ބަލާފައި ބުނިކަމަށް ސަރަހައްދުގެ މަޖީދީމަގުގައި ބުނެފައިވޭ "ތިމަންނާ މިއަށް މަރުވަރިވާ، އަޅުގަނޑު ޖާސޫސްކަން ގެންގޮސްދިން ތިމަންނާ ގަނެ ވަރުޖެހި ސަލާމުވާ" މިހެންބުނީއެވެ. ދަރުމަތުން "ސަލާމުވާ؟" މިހެން ބުނު ސުވާލު ތިކަނބާ ކުރުމުން ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވޭ " ހަމަ އެހެން ބުނީ" މިހެންބުނީއެވެ. ސުވާލު ސައިކަލުގައި ސަލާމުވާ އެއްކޮށް ދަރިކޮށް ކަނޑައެޅިގެން ނުދެކެން ކަމާއި އެކަމަކު ދުއްވަން އިން ސައިކަލުގައި އެނގޭ ދިގު މީހަކަށް އިނީ އެލެއްވެގެން މިހެއްކަމަށް ބުނެފައި އިންނާނެ ކަމަށެވެ. އެހެރީ ހިނގިކަމަށް ވަގު ކުރެވުނީ 3:30 ހާއިރު ކަމާއި ައިރު އެއްޗެހިކަން ފާހަގަ ނުކުރެވޭ ކަމާއި އަވަސްނުވެސް އެއް އަތްގަދަ ނުނެކަން އެނގޭ ކަމާއި މިހެން ފާހަގަ ވަތަށް ނުނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. ދިފާޢުން އެފުށުގި ސުވާލަކަށް: އަބްސަލަން ބަސްދީ އަވާހަކަ (ޝ-2) އަށް ކިޔައިދިންއިރު އެބަރުގައި ތިބި ކަން ބަލައިލެވިވެ. ހެކިވެރިޔާ ބުނެފައިވޭ އަބްސަލަން ބަސްދީ އަވާހަކަ ބުނިއިރު އިޝާރާ ކުރިކަ އެބަރުގައި ނެތްކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް (ޝ-2)ގެ ގޮތުގައި ކަމަށެވެ. ދިފާޢުން ބުނެފައިވޭ ކުރިން ނުބުނެދޭސް ކުރިކަ ހެދި ސާފުކުރަން ބޭނުން ކަމަށެވެ. (ޝ-2) ބުނެފައިވޭ އަބްސަލަން ބަސްދީ އެވާހަކަ ދިންއިރު (ޝ-2) އާއި އިޝާރާ ކުރިކަ ނެތް ކަމަށެވެ. ޚުދުމުޚްތާރު ތަޙްޤީޤުގައި ދެއްކި ވާހަކަ ގޮތުގައި ދިފާޢުން ކަކި ސާވާލުގައި ގެވުން ހެކިވެރިޔާ ޚުދުމުން ވާހަކަ ދިއްކުރުގައި ވައްޓަށް ބަރަކާ އަވަސް

ސުވާލު ކުރުމުން ވައްތަރު މީހުންނާ ހާޒިރުވި ދެއްކި މީހުންނަކީ މިއީ ކަމަށެވެ. ކަންކުރި މީހުންކަމަށް ފުލުހުން ބުނެ ހަމައެކަނި ދެއްކި ސުވާލު ކުރުމުން (ހެކި 2) ބުނެފައިވާ އެގޮތަށް ނުބުނާކަމަށެވެ.[50]

51. މި މައްސަލާގައި ފާހަގަ ކުރަންޖެހޭ ކަމަކީ، އަދާލަތު ބަލައިގަނެ ހަމަތަ ދިން މިހާ އާއި އަހަރުތަކުގައި ބައިވެރިވި މީހާގެ އަމަލުތަކެއްވެ. ދިމާވެ ފާހަގަކުރެވޭ ކަމެއް މިހެން ސާބިތު ނުވާކަމަށް ކުރެ ކަމަށާއި ތުހުމަތުކުރެވޭ އިއުތިރާފް ބަލައިގަތުން މިހުންގެ ސާބިތު ނުވެއްޖެއެވެ. ކަމަކަށް ސާބިތު ނުވާ ހާލަތު ފާހަގަވެއެވެ. ސަރަޙައްދުގައި މިއިވެނިކަން ވަނީ ކުރަން ބުނެފައިވާނެއެވެ.[51] އަދި މިއަށްފަހު ދިޔަ ސާބިތު ބުނާ އެއްގޮތް ނުބުނެވޭކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.[52]

ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހުންގެ ޢަމަލުތައް:

52. ކުރުގެ ދަޢުވާތަކާއި ގުޅޭގޮތުން، ފުލުހުންގެ އިސްލާމްކޮށްފައިވާ ސާބިތު ކުރުވުމުގެ އެއް ކަމަކީ، އެކަން ކުރި ކުރުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މިހާ ކަމެވެ. މިކަން ސާބިތު ކުރުވުން ވަރަށް ގިނަ ގޮތްތައް ހުރެއެވެ. އެކަން ކުރި ކުރުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާކަން ދަނެގަތުމުގެ އެންމެ މުހިންމު އައްޔަނުކޮށްދޭ ތަފާސް ފެންނަ މީހުން ބައްލަވާ ކަމާއި ހެޔޮބަދެވެ. އިސްތިޢުމާލު ކުރެވިފައިވާ ގޮސްއުޅުނުގައި ކުރުގެ ތުހުމަތުގައިވާ ދީ މީހުންގެ ވައްކަން އެއްވާފައިވާ ދައުލަތުގައި ބައިންކަނޑާ ކަން ކުރި އިސްތިޢުމާލު ކަމުދާވާ ސާބިތު އަދި އެކަންތައް ބައިވެރިވެފައިވާ ސާބިތު ކަން ދެނެގަނެވިފައިވާ ތަހުގީގު ނުވަތަ ޝަރީޢަތް އަށް ގޮސް މިދައްވާ އަމައްކަން ބާރާ ކަންތައްކަވެ. ދިރާސާގެ ދަށުން ޤާނޫނީގައި ހުށަހަޅާ ކުރި ސާބިތު ތަކުގައި އެކަން ކުރި މީހުންގެ އަމިއްލަ ރާއްޖެއާއި ކުރަން ސާބިތު ކުރިކަން އަނބިއަހެން، އެސާބިތުން ދަށު ޤާނޫން ވަކިކޮށް ބެލި ފަހަރެއް ހާއްޞަކޮށް ޤާނޫނީ ގޮތްތަކުގަ ނިންމާފައެއް ނުވެވެ. މިއާދެވޭގައި ހުރުހުރި ގޮސްވާ ހުރިހާކަން

---

[50] ޝާކިރު ޢަބްދު ފުލުހުންނަށް ދިން ބަޔާން ހަށް 14 މެއި 2012 ގައި ކަނޑައެޅި ރާއްޖޭގައި ދީފައިވާ ބަޔާނެވެ.
[51] ޢަބްދުﷲ ސަޢީދު ޙަމީދު 24 ޖުލައި 2011 ގައި ސަރަޙައްދުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން. ހަސަން ޝިފާޒު މުޙައްމަދު ސުބުހު 24 ޖުލައި 2011 ގައި ސަރަޙައްދުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.
[52] ހަސަން ޝިފާޒު މުޙައްމަދު ސުބުހު 02 މާރިޗު 2012 ގައި ސަރަޙައްދުގައި ދީފައިވާ ބަޔާން.

ދެނެގަންނަންޖެހޭ ކުށްކުރި މީހުންނަކީ ކޮބައިކަމެވެ. ސަބަބަކީ، ލޮލުން ފެންނަ ހެކިން ކުށްކުރި ކަމަށް ބުނާ މީހުންގެ ސިފަތަކާއި ވަނަވަރާ ބެހޭ ގޮތުން ހެކިވެރިޔާ ހެކިވެރިޔާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] ހެކިވެރިޔާ ހެކިވެރި ދިނުމުގެ ކުރިން ވިޔަސް ބައެއް ފަހަރު [illegible] ހެކިވެރިޔާ ހެކިވެރި [illegible] ކުރު ގޮތެއް [illegible] [illegible] އެވެ.[53]

53. މިމައްސަލައިގައި އަޙްސަން ޝަހީދުއަށް ހަމަލާދިނީ [illegible] [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] (ހސ1) [illegible] އޭނާ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ހސ1) [illegible] [illegible] [illegible]. (ހސ1) ގެ [illegible] އަޙްސަން ޝަހީދުއަށް ހަމަލާދިނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

54. އަޙްސަން ޝަހީދުއަށް ހަމަލާދިނީ [illegible] [illegible] (ހސ1) [illegible] [illegible] [illegible]، ހަމަލާދިން [illegible] ހަމަލާދިން މީހާއި (ހސ1) [illegible] ހުރި ދުރުމިން [illegible] އެއް 3 ފޫޓާ ދުރުމިނުގައެވެ. (ހސ1) [illegible]. "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޙްސަން [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 03 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަޙްސަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]." [illegible]، [illegible] (ހސ1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 3:20 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[53] R v Turnbull & Ors [1977] QB 224;[1976] 3 All ER.

[illegible]

55. [illegible]

[illegible] [illegible] އިން [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހާދިސާ [illegible] ދިއުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] ބުނެފައި އެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "...[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (...[illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (...[illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] 125 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] (...[illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]....." [illegible]، (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] (ޝ1) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، (ޝ2) [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، (ޝ1) [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ބަލާފައިވަނީ [illegible]

އެނގެއެވެ.

56. [illegible] (2ވަނަ) [illegible]

[illegible] (2ވަނަ) [illegible]

[illegible] (2ވަނަ) [illegible] (2ވަނަ)

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] (2ވަނަ) [illegible] (1ވަނަ) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ދިނުމެވެ.

57. ފޮރެންސިކް ސައިކިއެޓްރިސްޓުގެ ހެކި (ޕީ2) އޭނާގެ [illegible] ޝަހާދަތުގައި ބުނެފައިވެއެވެ. "...އިސްކޫލުން [illegible]
[illegible] [illegible] ހުރި [illegible] [illegible] ނުވަތަ ޖިސްމާނީ [illegible] [illegible] އަޅުގަނޑު
ކުރިން ބުނި [illegible] ސައިކޯސިސްގައި ދިޔަ [illegible] [illegible] "އަހަރެން ގޮވައިގެން ދާނެ" ބުނި [illegible]
ގުޅުމުން އެމީހުން [illegible] [illegible] އާއި [illegible] ސައިކޯސިސް [illegible]. ސައިކޯސިސް [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] (އަޅުގަނޑު ޚިޔާލުގައި) ސައިކޯސިސް [illegible] [illegible] [illegible]
ސައިކޯސިސްގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި ސައިކޯސިސް [illegible] [illegible]
ސައިކޯސިސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ސައިކޯސިސް [illegible]
[illegible] [illegible]..." އެހެންކަމުން، (ޕީ2) އަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] (ޕީ2)އަށް [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] (ޕީ2) [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] (ޕީ2) އަށް [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޕީ2)
އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޕީ2) އަށް
[illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޕީ2)
އަށް [illegible]، (ޕީ2) އަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ކޮންމެވެސް އެހެންދިޔަކަސް ކަމަށް ދައްކާ ވާހަކައި ދިފާޢުން އުފައްދާ ޝައްކެއް ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އަކަން ވަނީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުއްޖަތުން ސާބިތުވާން އެއް ކަމެއްގެ ގޮތުގައި ދައްކާ ބަހަނާ އަކަށެވެ. އެހެނީ ކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތް ސާބިތު ކުރުމުގެ ޒިންމާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުރި ފަރާތް ހުށަހަޅަމުންދާތީ، އެހެނި ފަރާތް ދިފާޢު ކުރުމަށް ތަބާވާ ހުރި ފަރާތް ހުށަހަޅުއްވާއި ތަކުރާރު ކުރައްވާނީ ދައްކާ ވަގުތެއްގައި ބަހަނާ އެކެވެ. މިކަމުގައި ދިފާޢުގެ ދަޢުވާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުރި ފަރާތް ޤާނޫނު ކުރުމަށް ހުރި ފަރާތް ދެއްކުމެވެ. މިގޮތުން، ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުރި ފަރާތުގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަތުން، އިސްލާމް ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނުގައިވާ ކަމުގައިވާނަމަ ހުރި ފަރާތް ހުށަހަޅައިގެން ސާބިތު ކުރުމުގެ ޒިންމާ ދިފާޢުގެ ތެރޭގައި (evidential burden) ދިފާޢުގެ ފަރާތުން ފުށުއަރާގޮތުން ސާބިތުވާނެ ބަލަށެވެ. އަކަން ކުރިމަތިލާ އިސްލާމް ޝަރީޢަތާ ޤާނޫނީ ގާނޫނު ކުރަންވާނެ އަދި މިސާލަކަށް ބަދަލު މިނިވަން ކަމުގެ ތަޖުރިބާ ހިމެނެއެވެ. މިގޮތުން ޤާނޫނީ ރާއްޖޭގައި ނުވަތަ ހުޅުވިފައިވާ އެހެން އެއްވެސް ފަރާތުގައި ޤާނޫނު ފަދަ އެވެ. އެއްވެސް މިފަދަ ޤާނޫނު ޖެހޭނެ ވަޒީފާގައި ހުރި ނުކުތާއެވެ. ނަމަވެސް، ޤާނޫނުގެ ދަށުން ގޮތުގައި ހުރި ތަނެއް ކުރެވޭ ބިނާކޮށް ހުށަހަޅާ ޝަރީޢަތުގެ ދާއިރާގައި ބަލައިގަތުމަކީ ޤާނޫނީ ހުއްޖަތެއް ނޫނެވެ.

އިސްތިއުނާފު ބަޔާނު (ނަ2) ގެ ދެވަނަ ބައި ބެލުން:

58. އިސްތިއުނާފު ބަޔާނުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ދެވަނަ ބައިގައި އަޅާ ނިޔާ ތަޙްޤީޤުކުރުމުން ދިއުމާ ބެހޭ ގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފު ބަޔާނުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކުރިން ތަޙްޤީޤް ދިނުމަށް (ނަ1)، (ނަ2)އަށް ގާތް ބަލާފައި، (ނަ2) ދޮރުގައި އެއް އަހަރެން ދޫކޮށް ހުރުމާ ތަކުރާރު އިސްތިއުނާފު ބަޔާނު ފަހުން ސިޓީގައި އޮތް "އަހަރެން މިއަދު މަޑުކުރިއިރު، އަހަރެންގެ ގޮތުން ވަކިވި ސަބަބުން، އަހަރެން ދޫކޮށްލަން ގެންގޮސް ނުލިބުނު" މިހެން ބުނި ބަދަލުކުރި ހިސާބު ގޮތުގައި ބަލައިގަތުމަށް ބާރުއަޅާ ބަލާ ބަލައިނުލި،" އަދި ހަމަގޮތަކަށް އަސްލުގައި ބަދަލުނުވާ ކަނޑައަޅައިދިނުމުގެ ޝަރީޢަތުގެ ނުކުތާ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ބަދަލުނުވާ ކަމަށް ގޮތުގައިވާ ބަޔާންކޮށްފައި އޮތް އިސްތިއުނާފުގެ ބަލައިނުގަތް ބައެއް ކަމުގައި ބަދަލުވާ ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ވާނަމަ

އެއީވެސް މައްސަލައާއި ގުޅުމެއްނެތި ކަންތައްތަކެއް" ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 3 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ، އަހްސަން ބަޝިރުގެ އެބުނުމަކީ އަސްލު ހާދިޘާ އާއި ގުޅިގެންވާ އެ މުޢާމަލާތުގެ ތެރެއިންވާ ބައެއް ކަމަށްވާތީ، އެއީ އެމާއްދާގެ ދަށުން ރެސް ޖެސްޓާއި (res gestae) ގެ ގޮތުގައި ދެއްކިދާނެ ހެއްކެކެވެ. މިމާއްދާގެ ދަށުން އެއީ އެމުޢާމަލާތުގެ ތެރެއިންވާ ކަމެއްތޯ ބެލުމުގައި ބަލާނީ، އެބަޔާނަކީ، އެހާދިޘާ ހިނގުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ފަހުން ވާ [illegible] ވަގުތުތަކެއް ތާރީޚުގެ ހިނގުމުގެ ސަބަބުން ހަދައިގެން ނުވަތަ އަވަސް އުފައްދައިގެން ބުނު ވާހަކައެއް ކިޔައިދިނުމުގެ ފުރުސަތު [illegible] [illegible] ދިމާކަން ވަގުތުގެ ގޮތުން [illegible] [illegible] އެވެ. އަދި އެބަޔާނަކީ އެ ކުރިމަތިވި ހާދިޘާއިން އުފެދިގެން އައި އަސަރުން ބިރުން ހައިރާންކަމުގެ ތެރެއިން ނިކުތް ބަސްތަކެއް ކަމުގައިތޯއެވެ. އެއީ ބަލަނީ ހާދިޘާ [illegible] އަދި އެތަނުގެ [illegible] [illegible] ބަޔާނެއް ކަމުގައި ދެކެވެ. [illegible] [illegible] ބަލާއިރު، އަހްސަން ބަޝިރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. [illegible] [illegible] ނަން (ޝ1)، (ޝ2) ގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިނުމުން (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ވަރަށް [illegible] [illegible] އެއް އަހްސަން ބަޝިރު "އަހަރެން މިއޮތް [illegible]، [illegible] ވަޅިޖެހި [illegible]، އަހަރެން [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] ހާދިޘާ [illegible] [illegible] [illegible] ފާއިތުނުވަނީސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ތެރެއިން [illegible] ބަސްތަކެވެ. އަދި [illegible] އަހްސަން [illegible] [illegible] ހަމަލާދިންކަން (ޝ1) ގެ ސާފު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ޝ2) އަށް [illegible] [illegible] އެއީ އަހްސަން ބަޝިރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުން ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން އަހްސަން ބަޝިރުގެ [illegible] [illegible] ސާފު ކަމަށް އަހްސަން ބަޝިރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެވެ.

އަހްސަން ބަޝީރު ހޮސްޕިޓަލުގައި އޮތް ބުނި ބަސް:

59. އަހްސަން ބަޝީރު ހޮސްޕިޓަލުގައި އޮތް [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. [illegible] (ޝ3)، (ޝ4) އަދި (ޝ5) ގެ ހެކިބަސް [illegible]. [illegible] އަހްސަން ބަޝީރު [illegible] 6 [illegible] "[illegible]" [illegible]. [illegible] އަހްސަން ބަޝީރު [illegible]، [illegible] އެ ބަސް [illegible].

60. މިގޮތުން "ސަ... ސަ... ސަކަރު... ޖަ[illegible]... [illegible]" މިހެން އަހްސަން ބަޝީރު ބުނެފައިވާ [illegible] (ޝ5) ގެ ގޮތުގައި "[illegible]" މި [illegible] (ޝ5) އަހްސަން ބަޝީރު [illegible]. [illegible] (ޝ5) [illegible] (ޝ5) [illegible] އަހްސަން ބަޝީރު [illegible] (ޝ5) [illegible] އަހްސަން ބަޝީރު [illegible]. [illegible] އަހްސަން ބަޝީރު ގޮތުގައި (ޝ3) އަދި (ޝ4) [illegible].

61. މިބަސް ހެކިންގެ ގޮތުގައި "... ސަ.. ސަކަރު... ސަކަރު، ޖަ[illegible]" މިހެން ބުނި، އަހްސަން ބަޝީރު [illegible] (ޝ3) [illegible]

[illegible] ތެރެއިން [illegible] އަތުގެ [illegible] އޭނާގެ [illegible]، [illegible] އޭނާގެ [illegible] "[illegible]" [illegible] (3ވަނަ) އަދި (4ވަނަ) [illegible] ނޫނެވެ.

62. [illegible] "[illegible]" [illegible] (3ވަނަ)، (4ވަނަ) އަދި (5ވަނަ) [illegible].

[illegible]:

63. [illegible] 2011 މާރިޗު 16 [illegible] "....[illegible] (އިބްރާހީމް) [illegible]..." [illegible] އިބްރާހީމްގެ

ބިޗާއި އަހްސަން ބަސީރު ފޫރުން ފޫރުގެ ނަރީޖާއެއްގެ ގޮތުން އޫނާގެ ގަދަން އިބްރާހީމް އާ ސަހުދު ވަރިހަމަކަން، ވަރިހަމި ހާދިސާގެ ކުރިން އާންމަން ގެއްލުނުކުރުވައި އާޚިރަން ދަރިވުރު ކުރެއެވެ. އަދި ވަރިހަމަން މީހުންގެ ތެރޭގައި ސަހުދު ހިމެނިދާނުކަން އާދެވޭ އަހްސަން ބަސީރުއަން ގޮތުގެ ކުރުވައިވާކަން އެނގެއެވެ. އެއްބަސްކަމުން، އަހްސަން ބަސީރުއަން ހަމަޖެހިން ނޫ، ހާދިސާގެ ތެރެއިން (ހެކި1) އާއި (ހެކި2) އަށް ފުރަތަމަ ދިމާވި އަހްސަން ބަސީރު އާއި އިބްރާހީމް ކަމަށް ބުނެ ކިޔައިދޭ ކިޔައިދިނުމާއި އަދި އެގޮ ފަރުން އެތެރެން ސަލާމާކުރުގައި ސިޔާޤާތެއް ސަހުދު އަދި އައުން ގެވެމުންދިޔަކަން ބަލަން ޖެހެއެވެ. މިޢުލޫމާތުން އަސްލު ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހިމާޔަތް ބަލާފައިވަ ކަމުނުކަން އެއި ވޯދުގެ ތެރޭގައި ހިމަނާ އަސްލު ޝަރީޢަތް ބަރު ކަމުތަކެތިކަން އެނގެއެވެ.

64. އަހްސަން ބަސީރުއަން ހަމަޖެހިން 2011 މޭ 17 ވަނަ ދުވަހުގެ 3:20 ހާއިރުކަން އެނގެއެވެ. ހަމަ އެއަށްފަހު 04:00 ހާއިރު، ސަލާމް އާއި ސިރާޖް މިރިހާޔިން ދުވަހަން ހިނގާފައި އަންނަނިކޮށް ފުރުން ކަމަށް ފުރަކަ އަދި އެގޮ ދަރުޖުއަސްކަ ބުނެފައިވާކަން ހަރަކާތް ބަލާއަށް ކަމުތަކުން އެނގެއެވެ. އަދި ސަލާމް އާއި ސިރާޖް އާ ދުވެފައިން ސިފައިންގެ ހިނގުމުން ހިނގާފައިވާކަށް ތުރާޖެއްދަކު މަގުން ނިކުމެ ދާކަމު ބަލާފައި ގ.ގުރުކުރި ގޯ އަށާހަމަތައް ބެލި ތެރެއަށް އެދިމިހުން ވަތުތަކުން ފެނިފައިވާކަމުގެ ކޮޅަށް ސެކިޔުރިޓީ އަމިއްލަކުރުމުގެ ދިރުން ކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ.[54] އަހްސަން ބަސީރުއަން ހަމަޖެހިންދެމުން ސިރާޖް ދަށުވަން ދިން ސައިކަލުގެ ފަހަތުގައި އިޞްރާރުވެ އާއި ސަލާމް އާ ބޭން ދުވެން ދިޔައީ ފަރަންކަކުރެއިން ދުކަނެކް ކަން އެނގެއެވެ. އެކަންކަމުން މި ހަމަޖެހިންމާ ގޮތުގެކަން ސެކިޔުރިޓީ މަގުގެ ފަހުން ސަލާމް އާއި ސިރާޖް އެސަކަހަރުމުން ފަރުގުނަނަން ފަހަރު ފަހުރަކު މިފުރާ ހިނގާ ސަލާމް އާއި ސިރާޖް ކަމަށް މަސައްކަތުން ހުއްޓުން ބުނާ ބަލާއި ގޮތުގެތު ފެނުނުއެކެވެ.

---

[54] ޝާހިދު ކަރިސްޓަލް 16 އޮގަސްޓު 2011 ގައި ފުލުހުންނަށް ޝާހިދު ސަރިޝަފާއަށް ދިނުމުގެ ބަޔާން

[illegible]

65. އަޙްސަން ބަޝީރުއަށް [illegible]

[illegible]

66. އަޙްސަން ބަޝީރުގެ [illegible] 2011 މާރިޗް 17 ދުވަހުގެ 03:40 ހާއިރުކަން [illegible] 98 [illegible] 40 [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible]

ބައިވަރު ލޭ ފޭބުމުން[55] (ލޭ ބޭރުވުމުން) އޭގެ ނޭދެވޭ އަސަރު ހިތަށް ކޮށްގެންކަން އެނގެއެވެ. ޑޮކްޓަރީ ގޮތުން [illegible] (ޑރ1) ގެ [illegible] (ޑރ1) ގެ [illegible] 2 [illegible] 3 [illegible] (ޑރ1) [illegible] 1 [illegible] (ޑރ1) ގެ [illegible][56]

[illegible]:

67. [illegible]

68. [illegible] (ޑރ1) [illegible] (ޑރ1) [illegible] (ޑރ2) [illegible]

---

[55] [illegible] blood loss [illegible] "ލޭ ފޭބުން" [illegible]

[56] [illegible] 11227015 [illegible] 017116 [illegible]

[illegible] ފަރާތުގައި [illegible] އޭނާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ސާފުކޮށް އެނގެން ނެތެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

69. ތުހުމަތުގައިވާ [illegible].

ޙައްދުގެ މައްސަލަތަކާއި ޤިޞާޞްގެ މައްސަލަތައް ސާބިތުކުރުން:

70. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ޖިނާއީ ކުށް ސާބިތު ކުރަންޖެހޭނީ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ މިންގަނޑަކީ "އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ ޝައްކަކާނުލައި" މިންގަނޑެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ؛

> "އެ މީހަކު ކުށްކުރިކަން، އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ ޝައްކަކާނުލައި، ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވަންދެން ހަމަ އެމީހަކީ ކުށެއް ނެތް މީހަކު ކަމުގައި ބެލުމުގެ ހައްޤު ލިބިގެންވެއެވެ."

މިފަދައިން، ޙައްދު އަދި ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށުގެ މައްސަލަ އެކެވެ. ނަމަވެސް، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 1205 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދު ކަނޑައެޅިފައިވާ ނުވަތަ ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށް ސާބިތު ކުރުމަށް ބަޔާންކުރާ މިންގަނޑަކީ "އެއްވެސް ޝައްކަކާނުލައި މިންވަރަށް" މިންގަނޑެވެ. އެމާއްދާގައި އޮންނަނީ؛

> "ޤާނޫނުގައި އެހެން ގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައި ނަމަވެސް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދު ކަނޑައެޅިފައިވާ ނުވަތަ ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެއްވެސް ޝައްކަކާނުލައި މިންވަރަށް [illegible] [illegible] ސާބިތުވެއްޖެނަމަ، އެކުށުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ ޢުޤޫބާތެއް އެކަމަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ އަދަބެވެ."

މިފަދައިން، ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުން [illegible] ދީ ނަޒަރުގައި ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނީ [illegible] ކުށް ސާބިތު [illegible] [illegible] މިންގަނޑު [illegible].

ހުކުމް ނިންމުން:

71. ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއްޢުޤޫބާތު)ގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ޖަލުގެ ހުކުމް ކުރުމަށްޓަކައި ކުށުގެ އެންމެހައި ރުކުންތައް ސާބިތު ކޮށްދޭން ޖެހެއެވެ. އަދި އެ ކުށް ކުރުމުގެ ނިޔަތް އޮތްކަން "ޢަޤުލީ ގޮތުން ޝައްކުކުރެވޭ މިންވަރަށް" ސާބިތު ކޮށްދޭން ޖެހެއެވެ. މިކަން މި މިންވަރަށް ސާބިތު ކުރުމަށްޓަކައި "ހުށަހަޅާ ކޮންމެ ހެއްކަކީ" ވެސް ސަލާމަތް ބުއްދި ހުރި އަދި އަދުލުވެރި މީހެއްކަން ކަނޑައަޅަން ޖެހެއެވެ. އަދި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ބަޔާން ކުރެވޭ ގޮތުގެމަތިން، ކުށެއް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހުށަހަޅާ އެއްވެސް ހެއްކެއްގެ ބަޔާނުން ނުވަތަ އެ ބަޔާނުން އެއްވެސް މިންވަރަކަށް އެ ކުށް ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ އެހެން ހެއްކެއްގެ ބަޔާނާއި އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ވުޖޫދުވެއްޖެނަމަ، ޤާނޫނުއްޢުޤޫބާތުގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ މިންވަރަށް އެކުށެއް ސާބިތުވީ ކަމަށް ނުބެލެވޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައި ވެއެވެ.

72. ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއްޢުޤޫބާތު)ގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކުރަނީ ހަމައެކަނި ޢަޤުލީ ޝައްކާއި ޔަޤީން މިން ބަރާބަރު ވަރަކާ އެވެ. އެހެނީ، އެ އަކުރުގައި "ހުށަހަޅާ ކޮންމެ ހެއްކަކީ" މިހެން ބަޔާންކުރެވިފައިވާއިރު "ސަލާމަތް ބުއްދި ހުރި އަދި އަދުލުވެރި" މީހެއް ކޮން ވިސްނުމުން އަދުލުވެރި ބަޔާންކުރަނީ ފަދަ ހާލަތުގައި ޝައްކުގެ ހިނގާ ނޫން އިންސާފުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ވާހަކަ ނޫންކަން އެނގެއެވެ.

73. ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުން ޖިނާއީ ކުށް ޝަރީޢަތަކަށް ސާބިތު ވުމުގެ ހެކީގެ މިންގަނޑަކީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއްނެތް މިންވަރެވެ. ނަމަވެސް ޤާނޫނުއްޢުޤޫބާތުގައި ޖިނާއީ ކުށްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއްގައި ޙާލްގެ ކުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވުމުގެ ހެކީގެ މިންގަނޑަކީ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތް

މިންވަރު ނޫނީ "އަޤުލީ ޝައްކުން ބޭރުވާ މިންވަރު" ކަން އެނގެއެވެ.[57] މިގޮތުން، ޙައްދާއި ޤިޞާޞްގެ ކުށްތައް ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުވުމަށް ޤާނޫނުގައި ބުނާ މިންގަނޑަކީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހެކި އިތުރު ކުށްތަކާ މިންގަނޑެކެވެ. ކުރިމަތިލާ ހާލުން މިދެއްވާ ސާބިތު ނުވާކަން ނިޔަތް، " އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޤަބޫލުކުރައްވާ މިންވަރު ކުރާ ކަން ސާބިތުކުރުމުގެ އެއްވެސް ޝައްކަކާ ނުލައި ހުއްޓަ ސާބިތުވާ މިންވަރަކަށް ކަމަށް ބުނެވިދާނެ." ކަމަށް ފާހަގަ ކުރެވިފައިވާއިރު ކަމަށް ބުނެވިދާނެ މިންވަރު ހެކިތަކުން ނިންމުން. އެއްބަސްވުމާއި ޚިލާފަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިތަކުން ޝަރީޢަތުގެ ސާބިތު ވާނެ ކަމެއް ނުވާކަމެވެ. ނަމަވެސް މިދަރަޖާގެ ސާބިތު ކުރުމުގެ ބާރު ޤާނޫނުގައި ބުނާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އުފުލިދާނެކަމެވެ.

74. ޙައްދުގެ ކުށްތަކުގައި ހުކުމް ޢިސްލާމީ ފިޤްހުގެ أصول ތަކާ ބެހޭ ކަންތައްތަކާ ގުޅޭގޮތުން، ބަލާއިރު ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ثابت ކުރުމުގެ أصل އަކީ، ހެކިންގެ ހެކިބަހާއި إقرار އެވެ. އަދި ބަލާއިރު ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑުތަކުގައި ޢާންމުކޮށް ބަލާމިންގަނޑަކީ، "ادرؤوا الحدود بالشبهات" އެބަހީ، ސަލާމަތްކުރުމަށް ޝުބުހަތަށް، ބަލާއިރު ޙައްދު ދޫކޮށްލާ ބުނުމެވެ. ޤާނޫނުލްޖިނާއީގެ 1205 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައި "އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ޙައްދުތަކުން އެއްވެސް ޙައްދެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ލާޒިމުވާ ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަނުވުން، ހައްދެއް ޤާއިމުކުރުމަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ވާ ސާބިތުކުރުމުގެ ބާރު ހުރި ހެކި ނެތުން. ހައްދެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ނުވާ ޤާނޫނީ ހާލަތްތައް "ޝުބުހާ" ކަމެވެ. ނަމަވެސް އިސްލާމީ ފިޤުހުގައި "ޝުބުހާ" ކަމަށް ބުނާ ހައްދެއް ޤާއިމުކޮށް ބަޔާން ކުރެވެނީ ހުރިހާ ބާވަތެއް ނޫނެވެ. ޝުބުހާތަކުގެ ބާވަތްތައް، ފުޤަހާއުން ހުރިހާ ބާވަތެއް، މުޖުތަހިދު އިމާމުން ކުރިއަށްގެނައި އިޖުތިހާދު ޚިލާފުވެއެވެ.[58] އެހެންކަމުން ޙައްދެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ނުވާ ސާބިތުވުމަކަށް ވާނީ،

---

[57] ޤާނޫނުގައި އެވިޑެންސް ގެ ބާވަތްތަކާ ބެހޭ ސާބިތުކުރުމުގެ ދަރަޖަ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަމެއް ނުވާ ޤާނޫނު ކަމަށް ނުވާތީ. މިސާލަކަށް ގައުމެއް ފަރާތުން ސާބިތު ކުރުމުގެ "އަޤުލީ ޝައްކުން ބޭރުވާ މިންވަރު" "އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރު" މިގޮތަށް ބުނެވޭ ކަމަށް ބުނެވެއެވެ.

[58] البهي، احمد عبدالمنعم،(1965)، من طرق الإثبات في الشريعة وفي القانون، صـــ 74، دار الفكر العربي، مصر. އަދި Mahmud Saedon A. Othman: *An introduction to Islamic Law of Evidene*, (2000).p.119. Kuala Lumpur, Malaysia:The Open Press.

މުއްތަހަމާއި ދިފާޢުން ހުށަހަޅާފައިވާ އެންމެހައި ހެކި ފަރާތްތަކުން [illegible] ބަލައި ވިސްނާއިރު، އެހެނީ ސާބިތުން ވިސްނައި ދެނެގަތުމަށް ކަންކަން ހިތުން [illegible] [illegible] ހެކި [illegible] އެހެން ހެކި ދިފާޢުން ހުށަހަޅައި [illegible] [illegible] [illegible].[59]

މިސާލަކަށް: ސުވާލުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

75. [illegible] [illegible] [illegible] إقرار [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] قرينة الظاهرة [illegible] قرينة القاطعة [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

---

[59] [illegible] [illegible] [illegible]. އެއީ (1) [illegible] (2) [illegible]. (3) [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible][60]

[illegible] ދަޢުވާ:

76. [illegible] "[illegible]" [illegible]

> "[illegible] 17 [illegible]
> 2011 [illegible] 3:20 [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible]
> [illegible] 7:35 [illegible]
> [illegible]
> [illegible]..."[61]

[illegible]

---

[60] ޕީޖީ ވ. [illegible] [2017] [illegible] 178. ޕީޖީ ވ. [illegible] [2019] [illegible] 420.

[61] [illegible]:1071/[illegible]/998/2011 (10 [illegible] 2011) "[illegible]"

ކްރިމިނަލް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible][62] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގެ [illegible] 3) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަފްސެއް އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުގެ [illegible] 3) ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ފުރަތަމަ ބަޔާއި މާއްދާގެ (ށ) ގައެވެ. [illegible] 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ފުރަތަމަ ބަޔާއި މާއްދާގެ (ށ) އެއްކޮށް [illegible] [illegible]؛

> "ގަސްދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ. [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][63] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][64] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[62] (1) عمد محض ([illegible]) (2) خطأ محض ([illegible] [illegible]) (3) شبه عمد (عمد خطأ، خطأ شبه عمد، خطأ عمد) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[63] وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً ... ﴿النساء: ٩٢﴾ "[illegible] [illegible] [illegible] مؤمن [illegible] [illegible] [illegible]."
وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿النساء: ٩٣﴾ "[illegible] قصد [illegible] مؤمن [illegible] [illegible] ([illegible]!) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] الله [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."
قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ ... وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ... ﴿الأنعام: ١٥١﴾ "[illegible] [illegible]! [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] حرام [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] .... [illegible] الله حرمة [illegible] [illegible] نفس [illegible] حق [illegible] [illegible] [illegible]!"
وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفْ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿الإسراء: ٣٣﴾ "[illegible] [illegible]، الله حرمة [illegible] نفس [illegible] حق [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]!) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] قتل [illegible] [illegible] إسراف [illegible]! [illegible] [illegible] ولي [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

[64] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى ... ﴿البقرة: ١٧٨﴾ "[illegible] إيمان [illegible] [illegible]! قتل [illegible] [illegible] قصاص [illegible] [illegible] [illegible] فرض [illegible]."
... وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَ... وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿الفرقان: ٦٨﴾ "[illegible] الله حرمة [illegible] [illegible] نفس [illegible] حق [illegible] [illegible] [illegible] .... [illegible] [illegible] ([illegible]) عقوبات [illegible] [illegible]."

ނުދިނުމަކީ މުޅި ދަޢުވާ އޭގެ އަސްލުން ބާޠިލު ވެގެންދާނެ ސަބަބެއް ނޫނެވެ.[65] އަދި ޝަރީޢަތުގައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ އިސްބާތު ކުރުވުމުން އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން މުއްދަތަކަށް ދަޢުވާއިން ދިފާޢުވުމަށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤުތަކަށް އުނިކަމެއް ކުރެވިދާނެ ފުރުޞަތު ހުރި ކަމަކަށެވެ.

ޤަސްދުގައި މީހަކު މެރުމުގެ ކުށް:

77.ފިޤްހުއްސިޔާސަތުން ޝަރްޢުގެ މަޛްހަބަށް ބަލާއިރު ޤަސްދުގައި މީހަކު މެރުމުގެ ކުށް ޝަރީޢަތުން ސާބިތު ކުރުމުގައި، އެކަމުގެ 03 (ތިނެއް) ރުކުން ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވާން ޖެހެއެވެ. އެއީ؛

77.1 ފުރަތަމަގައި، މަރުވި މީހާ ވީ ދައްކާފައިވާ ޝަރުޢީގޮތުން ދިރިހުރި އިންސާނެއް ކަމުގައިވުމެވެ. މިސާލަކަށް ބަލާއިރު، އަނބުރާ ބަލިމަޑުން ހަމަވާ ދުވަސްވީ އުޅެނިވި ދިރިހުރި އިންސާނެއް ކަމުގައިވީނަމަވެސް ޤަތުލުކުރުމުގެ ސާބިތުވެއް ނުފެނެއެވެ. އަދި އެއްގޮތަށް ސަރަޙައްދު ހަމަހަމަ ވީ ކަމުގައިވީނަމަ އެކަމެއް ޤަތުލުކުރުމުގެ ގޮތުގައި ސާބިތުވެއެވެ. އެއްވެސް ބަޔަކު ބަލިމަޑު އިންސާނަކަށް ލިބޭ އަނިޔާއެއް ކުރުވުމުން ވީ ވީ ދިރިހުރި އިންސާނަކަށް ކަމަށް ބެލެއެވެ.

77.2 ދެވަނައީ، ކުށްކުރި މީހާގެ ޢަމަލުގެ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އެމީހާ ވަފާތުވުމެވެ. ވީމާ އަމަލު (ޤަސްދު މަރު) ގައި، މަރަށް ބާރުގަދަ ސަބަބަށް ނުވަތަ ވަސީލަތަކީ، އޭގެ ޒާތީ ވައްތަރުން އެއްއެއްކަމުން މީހާއި ދުރުވެގެން ބާރުގަދަ ވަސީލަތައް، އާންމުގޮތެއްގައި މީހާ މަރުވުމަށް އެއްޗެއް ކަމުގައި ވާން ޖެހެއެވެ. މިސާލަކަށް ސަބަބެއް، ދަގަނޑު ބުރިއެއް، ވަރުގަދަ ލަކުޑި ގަނޑެއް، ނުވަތަ މީހަ ބާވައިވާ ބިންގައެއް، ތިރީގ ފަހަ އަންމުކަމަކަށް ނުވަތަ

---

[65] މިއުސޫލަކީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 85 ވަނަ މާއްދާއިން ލިޔުމުން ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލެކެވެ. އެމާއްދާގައި ބުނެފައިވަނީ، "ދައުލަތުގެ ވަކީލު ނުވަތަ ދިފާޢީ ވަކީލު ޝަރީޢަތުގައި ހާޒިރުނުވުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ދިފާޢުއްޖެހުމުގެ އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަ ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ދަޢުވާ ބާޠިލު ނުވާނެއެވެ. ނުވަތަ ދިފާޢީ ވަކީލު ހާޒިރުނުވުމުގެ ސަބަބުން ދަޢުވާ ބާޠިލު ނުކުރެވޭނެ ކަމަށާއި، ނުވަތަ ދިފާޢުއްޖެހުމުގެ އިޖުރާއަތު ފުރިހަމަ ނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ދިފާޢުގެ ޙައްޤު ގެއްލުނު ކަމަށް ނުބެލެވޭނެ ކަމަށެވެ. އަދި ޝަރީޢަތުން ދިފާޢު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭން ޖެހޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވެއެވެ. ދިފާޢު ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭ ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާތަކުގައި މީހާ ވަކީލު ހާޒިރުނުވުމުގެ ސަބަބުން އެއްވެސް ގޮތެއް ނުނަގާނެއެވެ.

ގިނަވަރަކަށް [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އަމަލެއް ކުރުމެވެ. [illegible] ދަށުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނެތެވެ. [illegible] ޖެހުމާއި، އަނިޔާއެއް ދިނުމާއި، ކަތިލުމާއި، އަލިފާން ރޯކުރުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] ދިނުމާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނެތެވެ. އަދި އެންމެ [illegible] [illegible] [illegible] ކުރާ [illegible] [illegible] [illegible] އެއީ [illegible].

77.3 [illegible]

ހިންގުމުގައި ބޭނުން ކޮށްފައިވާ ހަތިޔާރާއި، އެހަތިޔާރު ބޭނުން ކުރިގޮތާއި އެހަތިޔާރުން ދިން އެތިފަހަރު މަރާލުމުން [illegible] ހަރިގަނޑުން [illegible] ތަނާއި އެއަމަލު ހިންގިއިރު ޝާހިދުގެ އަމަލުތަކަށް ހުރިގޮތާއި އަދި އެއަމަލު ހިންގުމަށްފަހު ޝާހިދު [illegible] ގޮތާއި އަދި ދިޔުންވެސް [illegible] [illegible] ހުރި އެންމެހައި ކަންކަމަށް ނަޒަރު ކުރެވެ. [illegible] އެކު [illegible] [illegible] ބަލާއިރު، ސަރުކާރު [illegible] [illegible] ހަމަވާ [illegible] އަހަރުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އަހަރުވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

78. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

79. ބަޔާންކުރިއަރި ސަބަބުތަކަށް އެހެން ހުރުމުން، ސަބަބުގެ މައްޗަށް ކުރަ ފާސްކުރުމަށް ޖިނާޔަތް މުޤައްދަމާ ކުރުމުގެ ކަން ސަރިއްޔަތް ސާބިތުވެއެވެ.

ސިޔާސީ މައްޗަށް އުފުލާފައިވާ ދައުވާ:

80. ސިޔާސީ މައްޗަށް ދައުވާކުރެވުނު އުފުލާފައިވާ ދައުވާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ[66] 12 ވަނަ މާއްދާއާއި 13 ވަނަ މާއްދާ އާ ޚިލާފަށް ފާސްކުރުމަށް މިހާރު މަސައްކަތުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާއެވެ. އެދައުވާގެ ސިފަގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީ؛

> "އިބްރާހީމް ސަލީމު އާދަމް އާދި ބަސީރު ސިޔާސީ މުބާރާތު ސަރުކާރު، 17 ޖުލައި 2011 ދުވަހު 3:20 އެހާއިރު ކަމަށްވާތީ، މިދިޔަގޮތް އެއްގައި ސަރުކާރުގެ ސަރަޙައްދުގައި އާއްމުކޮށް ހުރެވޭ ގޮތަށް ސިޔާސީ ވިޔަފާރި ބޮޑުވެރިޔާ އަށްވުރެ ބޮޑުކުރާ ގުޅުމެއް ބަލާފައިވާ ގޮތުގައިވާތީ، އަށްވުރެ ބޮޑު ކުށެއް ކުރާ ބަދަލުގައި ދުވަސްތަކެއް މިދިޔަގޮތް ސަރުކާރުގެ ގޮތުގައި ހިނގައިގެން ދަތުރުކުރުމުގެ ފުލުހުންގެ ސަރަޙައްދު އަށްވުރެ ބޮޑު ވިޔަފާރި ބޭރުކުރާ ހަރަކާތްތަކަށް އެދުވަހުގެ 7:35 އެހާއިރު ކަމަށްވާތީ، އެކަން ސިފަކޮށްފައިވާތީ؛ .... އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 12 ވަނަ މާއްދާއާއި 13 ވަނަ މާއްދާ ބަލާފައި ބޮޑުކުރާ ސިޔާސީ މުބާރާތު ސަރުކާރުގެ މައްސަލަ ފާސްކުރުމަށް ދެކޮޅަށް ކުރިމަތިލުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ"[67] ކުރައްވާ ކަމަށެވެ.

81. ސިޔާސީ މައްސަލަ ހަރަކާތްތަކުގައި ދައުވާއާއި ގުޅިގެން ފަރާތަކަށް ބަދަލުވެގެން ޤާނޫނުއަސާސީގެ[68] 12 ވަނަ މާއްދާގައި އެބަ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެމާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> " ކުރުމުގައި "ބައިވެރިވުން" އަކީ:-
>
> (ހ) އެއްވެސް މުޖުތަމަޢުގައި ކުރުމުގެ ދައުރުތަކުން ބިރުވެރިކަމުގެ ވެރިޔަކަށް ނުވަތަ ކަމެއް ކުރުމަށް ބާރުއެޅުމާއި
>
> ވެރިން ކަމަށް ސިފަ ބިރުވެރި ހަރަކާތް އިސްތިޢުމާލު ކުރުމާއި،
>
> (ށ) އެކަށައަޅާ، ވިޔަފާރި ސަރަޙައްދުތަކުގައި ކުރުމުގެ ބައިވެރިވުމުގެ ކުރުމާއި އެއްވެސް ހަރަކާތެއް
>
> ކުރުމާއި،
>
> (ނ) އެހެނިހެން ކުރުވުމުގެ ކަމެއް، އެއްވެސް ވެރިޔެއްގައި އަދި ހިމެނޭ."

---

[66] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ (ޕީނަލްކޯޑު))

[67] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް ނަންބަރު:1071/ސީއާރ/998/2011 (10 ޖުލައި 2011) "ދައުލަތް ހުސައިން ވާދީ"

[68] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ (ޕީނަލްކޯޑު))

މިފަދައިންނެވެ. އަދި އެއަށްފަހު، ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު[69]ގެ 13ވަނަ މާއްދާގައި އޮތް އެއްޗަކަށް ބަލާއިރު
އެމާއްދާގައި އޮތީ؛

> " ކުށެއްކުރުން "އެހީވުން" މިހެން ކިޔުނީ، [illegible] ކުރުމުގައި ބައިވެރިވުން،
> ނުވަތަ ނުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> ކުރުމުން ނުވަތަ ކޮށްދިނުމުންނެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. ކުރީގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 12 ވަނަ މާއްދާ އާއި 13 ވަނަ މާއްދާއަކީ، ކުށެއް ކުރުމުގައި "ބައިވެރިވުން" (participation) އަކީ ކޮބައިކަން އަދި ކުށެއް ކުރުމުގައި "އެހީވުން" (abetment) އަކީ ކޮބައިކަން ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ މާއްދާއެވެ. މި ދެމާއްދާއަކީ ކުށް ހަދާ ދެމާއްދާއެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް ކުށެއްގައި ބައިވެރިވުން އަދި އެހީވުން އެއީ އެއްވަރުގެ ޖިނާއީ ކުށްތަކެވެ.[70] ވީމާ މިކަން ހިނގާނީ އަސްލު ކުރީގައި ގުޅުވައި އެކަށައަޅައެވެ. މިސާލަކަށް ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ ބާރަވަނަ މާއްދާގެ [illegible] "ކުށުގައި" މިފަދައިން ބައިވެރިން [illegible] އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "ކުށް" [illegible] އެކަމުގެ ކުރުމުން ނުވަތަ ނުކުރުމުން، ޤާނޫނު އަދަބެއް ކަނޑައަޅާ ކުށް ކަމަށެވެ.[71]

82. އިސްތިއުނާފު މަރުޙަލާ ބޭނުންވާ އަސްލު ކަމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވެ. ވީމާ މިކަން ހިނގާނީ [illegible] މިހެން ދެމާއްދާގައި ބައިވެރިވުމުގެ/އެހީވުމުގެ ކަން މިގޮތުންނެވެ. ސާބިތުވާ [illegible] ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އުފުލި ދައުވާގައި، ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 12 ވަނަ މާއްދާ އާއި 13 ވަނަ މާއްދާއާއި ހަވާލާދިނުން ފިޔަވައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ސަބްމިޝަންގައި [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. ސާބިތު މިކަމުގައި "ބައިވެރިވި" އަދި ހަމައެކަނި، މިކަން ކުރުމުގައި ސާބިތު އެހީ ގޮތް ދަށު ކަމުގައިވިޔަސް އަދި މިކަމުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުއްޖަތް ނުދެއެވެ.

---

[69] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު (ޕީނަލްކޯޑު))

[70] Emperor vs Barendra Kumar Ghosh (1925) 27 BOMLR 148

[71] ކުރީގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 28 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ).

83. ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު[72]ގެ 12 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީ ކުރާ ދަޢުވާތަކުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ސަރީޙަކަށް ސާބިތު ކުރަން ޖެހޭ ކަންތައްތަކަކީ ވެއެވެ. އެގޮތުން އެދަޢުވާ އުފުލަނީ 12 ވަނަ މާއްދާގެ؛

83.1. (ހ) ގެ ދަށުން ނަމަ؛ (1) އެއްވެސް ޖަރީމާއެއްގައި ކުރުމަށް ނަސޭހަތްތެރިވުމާކަން. (2) ދެ ފަރާތެއްގެ ކަން. (3) ޖިނާއީ ކަމަކަށް ސިޔާސީ ނުވަތަ ޖަމާޢަތް އިސްކޮށް ކުރިކަން.

83.2. (ށ) ގެ ދަށުން ނަމަ؛ (1) އެކުވެރިކަމުގެ ދިހަ ސާބިތުކުރިކަން. (2) ކަމެއްގައި ބައިވެރިވުމުގެކަމި އެއްވެސް އަމަލެއް ކުރިކަން.

83.3. (ނ) ގެ ދަށުން ނަމަ، އެކުރުން ކުރުމަށްޓަކައި، އެއްވެސް ޖަރީމާއެއްގައި އެހީ ދިންކަން. މިއެވެ.

ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ އެއްވެސް އަކުރެއް ބަޔާންކޮށްފައެއްނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ބަޔާންވާ ވަކި އަކުރަކަށް ނޫނެވެ. ސިފަތްގެ ވައްކަން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ކުރި ދަޢުވާގައި ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 12 ވަނަ މާއްދާއަށް އެކުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަމަށް 12 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެއްވެސް އަކުރަކަށް ބަޔާންކުރެވިފައިވާގޮތަށް އަދި އެމާއްދާގެ ދަށުން ކަމެއް ސާބިތުކަން ދިނުމަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން މަސައްކަތްކޮށްފައި ނުވާތީއާއި، ދަޢުވާގައި ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 13 ވަނަ މާއްދާއާ ހަވާލާދީފައި އަޅުވުން، ސަރީޙަކަށް ދެކެވިގެން ކަމަށް، ސިފައިގެ މައްޗަށް އެދަޢުވާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބިނާކޮށްފައިވަނީ ވީމާ މިކަމުގެ ކަމުގައި ސިފަތް އެކުވެރިވުމުގެ ކަމުގައި ކަމަކަށެވެ. އެހެނީ 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި " އެކުރުން ކުރުމަށްޓަކައި، އެއްވެސް ޖަރީމާއެއްގައި އެހީ ދިނުމެވެ." މިގޮތަށް "އެހީ ދިނުން" ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، 13 ވަނަ މާއްދާގައި "އެހީވެދިނުން" މިކަމަށް ކުށްތަކުގެ ގޮތުގައި ބައިވެރިވާކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. 13 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުންވެސް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ސަރީޙަކަށް ސާބިތު ކުރަން ޖެހޭ ކަންތައްތަކަކީ ވެއެވެ. އެއީ؛

83.4. އެކުވެރިން ދެމެދުގައި (conspiracy) ބައިވެރިވެފައިވާކަން.

83.5. އެކުވެރިން ދެމެދުގެ މަޤްޞަދަކީ ޖިނާއީ ކަމެއް ކުރުމަށް ޙާސިލުކުރުމަށް އެއްވެސް އަމަލެއް ކުރިކަން.

83.6. އެކުވެރިން ދެމެދުގެ މަޤްޞަދަކީ ޖިނާއީ ކަމެއް ކުރުމަށް ޙާސިލުކުރުމަށް އެއްވެސް އަމަލެއް ކޮށްދިންކަން. މިއެވެ.

---

[72] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު (ޕީނަލްކޯޑް))

އެކަމަށް ކުރުމުގައި ބައިވެރިވެ އެކުވެގެން (abetment by conspiracy) މިކަމާ ކުށެއް ވުމުގައި؛ (1) އެކަކު ނުވަތަ އެއަށްވުރެ ގިނަ ބަޔަކާއި އެކުވެގެން އެކަމެއް ކުރުމާއި އެކަމުގައި އެއްބަސް (2) އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ކަމެއް ކުރުމަށް ނުވަތަ ކުރުމަށްފަހު (3) އެއްބަސްވުމާއި އެއްގޮތަށް އެކަމެއް ކުރުމަށް ކަށަވަރުވެފައި ވާއިރު ނުވަތަ ނުވަތަ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނުކުރުން ދުރުކުރުވުން، މިކަންކަން ފުރިހަމަ ވާންޖެހެއެވެ. ކަމެއް ކުރުމުގައި ބައިވެރިވާ އެންމެންނަށް އެކަމުގެ ފުރިހަމަ ތަފްސީލު މަޢުލޫމާތު އެނގިގެން އޮތުމަކީ ލާޒިމު ކަމެއް ނޫނެވެ. އެކަމުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ އެއްބަސް ވުމަކީ ކަމެއް ކުރުމުގައި ނުވަތަ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ނުކުރުމުގައި ސަބަބެއްކަން ދުރުކުރުވުމުގައި ބައިވެރިވެ އެއީ ކުށެވެ.

ޕީނަލް ކޯޑުގައި ބަޔާންކޮށްދޭ ތުހުމަތުގެ އުސޫލު

84. ގިނަބަޔަކު އެކުވެގެން ނުވަތަ އެކަކަށްވުރެ ގިނަމީހުން ވެގެން، އެކަކު މަޤްޞަދަކަށް އެއްބަސްވެގެން ޖިނާއީކުށްތަކުގެތެރެއިން ގޮތުން ޕީނަލް ކޯޑުގައި ބަޔާންކޮށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދިހަމައެކަމާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރިން އަމަލު ކުރި ޤާނޫނުތަކުގެތެރެއިން 12، 13 އަދި 14 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށް ހަމަޖެހިފައި ވާނީ އެއްގޮތް ހަމަޖެހިފައެވެ.

ތުހުމަތު އަކީ ކޮބާ؟

85. ބަހުގެ ގޮތުން ތުހުމަތުގެ މާނައަކީ އެއްބަސްވުމެވެ. މިގޮތުން އެކަމަކަށް އެއްބަސްވެ އެކުވެގެން އެއް ތުހުމަތެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ތުހުމަތުގެ މާނައަކީ ކޮންމެވެސް ކުށެއް ކުރުމުގައި މީހުން ބައިވެރިވެއެވެ. ޤާނޫނީ އިސްތިލާޙުން ގޮތުގައި، ޝަރީޢަތް އަދި ހަރަކާތް މަޤްޞަދު ރޭވުމުން ދުރުކުރުވާ ގޮތުގައި، އެއީ ކުށެއް ކުރުމަށްޓަކައި ދެމީހަކު ކުރިން ވެވިދާ އެއްބަސްވުމެކެވެ. މިގޮތުން، ކުރިން ވަކި މަޤްޞަދެއް ކުރާ އެއްބަސްވުމަކާއި އެކަމުގައި ބައިވެރިވާ ކުށުގެ މިހެންވެ އެކަން ކުރުމުގެ ފޯރިތަ އެވެގެން އެއްހެން ކުރާ ވަކިވަކި ކުށްކަމަކަށް ގޮތުގެ ތަފްސީލަށް ކަމަށް ނުވިޔަސް، އެއްބަސްވުން

ޤަސްދުގައި މީހަކު [illegible] ވެއެވެ.[73] ނަމަވެސް [illegible] [illegible] "والله لو تمالأ عليه أهل صنعاء لقتلتهم جميعا" [illegible] 07 މީހުންގެ [illegible] ވެއެވެ.

86. ގިނަ ބަޔަކު ވެގެން އެކަކު މަރުން [illegible] ވެއެވެ. މިގޮތުން ގިނަބަޔަކު ވެގެން އެކަކު [illegible]

[illegible]:

87. [illegible]

---

[73] [illegible] [2013] [illegible] 11.

[illegible]

ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ ތަނާސުބުގެ މިއުސޫލު ހިންގުން:

88. ހުށަހެޅިފައިވާ މިމައްސަލައަށް ތަނާސުބުގެ މިއުސޫލު ހިންގަން ބަލާއިރު، [illegible][74] [illegible]

---

[74] [illegible] 14 [illegible]

ސާބިތުވަނީ ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 12 އަދި 13 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުންނެވެ. ތަފާތުވުމުގެ އުސޫލުގެ ދަށުންނެއް ނޫނެވެ.

89. ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021-SC-REG-01 ސަޕްރީމްކޯޓުން ހަދާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 137 (އ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، މިމައްސަލާގައި ދަޢުވާލިބޭ ސިފައިގެ ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތުގެއިތުރުން، އަދި އޭނާގެ މައްސަލަ ކަށަވަރުކުރުން އަވަހަށް ބަލާނިމުމުގެ ކަމަށް ދެކެފައި، އިސްތިޢުނާފާއި މިކަމާގުޅޭ މައްސަލައިގެ ޙާލަތު އިއްވުނުން ނުވަތަ 04 އޮގަސްޓު 2021 އިން ފެށިގެން 10 (ދިހައެއް) ދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ސިޔާޖް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޙުކުމްކޮށް ކަންތައްތަކުގެ ސަރުކާރުގެ މައްސަލަ އަމުރުކުރެވެއެވެ. އަދި ސިޔާޖްއަޔާ މިމަކު ދުވަހެއް ވެސް ބަންދުކުރުވައިގެން، އޭނާ ޙުކުމްކުރުމަށް ކަންތައްތަކުގެ ސަރުކާރު ބަލައިގަންނަމުން ޙުކުމް ކުރުމަށް ސަރުކާރުގެ މައްސަލަ އަމުރުކުރެވެއެވެ.

ޤާނޫނީ ކަނޑައެޅުން:

90. މިމައްސަލާގައި ކުރިއަށްގެންދެވުނު ކަނޑައެޅުމަށްފަހު 10 އޮގަސްޓު 2021 ދުވަހު އެކަށައަށް އަދި ކަނޑައެޅުމަށްކަމާ މައްސަލާގައި ހިމެނޭ ދުވަހުތަކަށް އަދިވެސް ބަންދުކުރުމަށް ވަގުތު ދެއްކުމަށްކަމާ ދުވަސް ވީބަސްކަމުގައި ދުވަހުތަކުން ދައްކާފައިވާ ވަގުތުކަމާ، މައްސަލާގައި ކަނޑައެޅުމާއި ގެނެސް މައްސަލާއި، ކަށަވަރުން ހުރި ފާސްކުރި މައްސަލަކަން ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު، އަންނަނިވި ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

އަބްސަލޫން ކަސޫރުގެ ފާހަގަ:

91. މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނީ ހިފެހެއްޓުމުގެ ޝަރުޢީ ނިންމާއިރުގެ ގޮތުގެ ޙާލަތު މަޢުލޫމާތު ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އަބްސަލޫން ކަސޫރު މަޤާމުގައި، އޭނާގެ ފާހަގަކުރެވުނު ގޮތުގައި ވީ، އޭނާގެ މައްސަލަ ކާއި އޭނާ އެއްބަޔަށް 03 (ތިނެއް) އަހަރާއި 04 (ހަތަރެއް) މަސްދުވަހުންނެވެ. އަބްސަލޫން ކަސޫރުގެ ދަރުބާރުގައި އޭނާގެ ބެހެއްޓުމަށް ނިންމާފައެވެ. އަދި އަބްސަލޫން ކަސޫރުގެ ބެހެއްޓި ބެހޭ (ބެހޭ

މާއްދާގެ ދަށުން އެއްގޮތްވާ ކުށްތަކުގެ ކުރިންދެމުން ދެންނެވިއެވެ. އަދި ކުށްކުރިމުގެ އެއް ދުސްތޫރުގައި ހުކުމް އެކަން ކުރުމުގެ އަމަލުތަކުގައި ބައްޕައިތޯ ނުވަތަ ކުށްކުރި ބަދަލު ސަލާމަތްކުރުމުގެ އެއްގޮތް ވަކިކުރިކަން އެއްޗެހި ކުރިންވެސް އެއްގޮތް ކުރި އެކަން ކުރި ގޮތުގައި ވެފައެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

[illegible] [illegible]) ދުނިޔޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނެތެވެ. އަދި [illegible].

[illegible]

92. މިދަޢުވާ ބިނާވެގެންވާ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު[75]ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ބަލާއިރު، ޤަސްދުގައި މީހުން މެރުމުގެ އަދަބަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އޮންނަ އަދަބެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އޮންނަ އަދަބަކީ ޤިޞާޞް ހިފުމެވެ. އެބަހީ މަރަށް މަރު ހިފުމެވެ. މާތްالله ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ވަޙީ ކުރައްވާފައިވަނީ؛

> " يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى .... ﴿البقرة: ١٧٨﴾ ."
> [illegible] [illegible] [illegible] إيمان [illegible]! قتل [illegible] [illegible] قصاص [illegible] [illegible]
> [illegible] فرض [illegible]."

[illegible]. އެހެންކަމުން، [illegible].

93. [illegible] 21 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިންސާނަކު އާންމުކޮށް ދުނިޔޭގައި ދިރިއުޅޭ އުމުރު 65 ން 70 އާ ހަމައަށް [illegible] ވެއެވެ.

---

[75] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުޢުޤޫބާތު)

[illegible] 30 [illegible]

[illegible] "[illegible]" [illegible]

[illegible][76] [illegible] "[illegible]"

[illegible]

---

[76] [illegible] 21 [illegible] " ....[illegible] 16 [illegible]
[illegible]
[illegible] "[illegible]" [illegible]
[illegible] 3 [illegible] "right to
[illegible] 29 (2) [illegible] life" "everyone shall be subject to such limitations as are determined by
[illegible] law" "solely for the purpose of securing due recognition and
respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirments of morality,public order
[illegible] and the general welfare in a democratic society"
6 [illegible] (1) [illegible] "No one shall be arbitrarily deprived of his life" [illegible]
[illegible] (2) [illegible] "[illegible]" [illegible]
[illegible]
[illegible] "يا أيها الذين آمنوا كتب عليكم
القصاص في القتلى... ﴿البقرة: ١٧٨﴾" [illegible] "ولا تقتلوا النفس التي حرم الله إلا بالحق ومن قتل مظلوما
فقد جعلنا لوليه سلطانا ...﴿الإسراء: ٣٣﴾" [illegible] "[illegible]" [illegible]
[illegible]
[illegible] "... فمن عفي له من أخيه شيء فاتباع بالمعروف وأداء إليه بإحسان ذلك
تخفيف من ربكم ﴿البقرة: ١٧٨﴾" [illegible]
[illegible] "... فلا يسرف في القتل... ﴿الإسراء: ٣٣﴾"
[illegible]

94. ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު ޢަމަލު ކުރަމުންދާ ޤާނޫނު ނަންބަރު:9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު)ގެ 1205 ގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް، ޢިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ޢުޤޫބާތުގެމަތިން އެއްވެސް ޝަރުޢީގޮތަކުން މިންވަރަކުން ލުއިކުރުމެއް ނެތް، އުޞޫލުގެ މައްޗަށް ކަނޑައަޅަންވާނީ ޢިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެކަމަށް ޢިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައިވާ އަދަބުދޭނެވެ. މިގޮތުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅޭ ކުށުގެ ތަފްޞީލު ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި ބަޔާންކޮށް ދީފައިވާ 1 ވަނަ ޖަދުވަލުގެ ޗާޓުގައެވެ.[77] 1 ވަނަ ޖަދުވަލުގެ ކުރިން "ޙައްދު ކުށްތަކަކީ" 25 އަހަރަށްވުރެ ދިގުނޫން މުއްދަތަކަށް ޖަލަށް ލުން ހުއްދަކަން އެނގެއެވެ.[78] އަދި މިގޮތުގެ އަދަބު ކަނޑައެޅިގެންވާނީ ޖިނާޔާ ޤިޞާޞްގެ ކުށުގެ ތެރެއިން، ގަސްދުގައި އެހެން އަނިޔާވެރިކޮށް، އެހެން އަނިޔާވެރިވާ ގޮތްގައި ޖިނާޔާ ކުރުމުގެ ކަނޑައެޅިފައެވެ.[79] އެހެންކަމުން، ޤިޞާޞްގައި ޖިނާޔާ ކުރުމުގެ އުޞޫލު ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި މިހާރު ޢަމަލު ކުރަމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި ދެމެދުގައި ތަފާތު ކަމެއް ނެތެވެ.[80]

ސިޔާސަތުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅޭ އުޞޫލު:

95. ސިޔާސަތުގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެބާރު ގޮތުން ވާނީ ދައުލަތުން ދޫކޮށް ފުރުޞަތުގައި ދައުލަތުން ވާހަކަ ކުރެވިފައިވި ސިޔާސަތުގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައެޅުމަށް މިންވަރު ބާރުކުރުވިފައިވާ ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު ކަމުގައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު (ޕީނަލްކޯޑު)) ގެ 14 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ސިޔާސީ އުޞޫލުތަކުގެތެރެއިން ޝަރީޢަތުގެ "އެނގޭ އެކަށް ކުރި ކުރިގައިވާން..." ކަމަށް ބަލައިގެން ބަޔާންކުރާ އުޞޫލެވެ. ނަމަވެސް ސިޔާސަތުގެ މައްޗަށް ޢިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާންކުރާ ތަފާސީލުގެ އުޞޫލުން ކަން ޝަރުޢީ ކުރުމުގެ ހައްދަކަށް އަދަބުގެ

---

[77] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 90 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ). އަދި 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ).

[78] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 92 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ).

[79] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 92 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ).

[80] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ).

[illegible] ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 12 އަދި 13 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible]

[illegible] ދަށުންނެވެ.

96. ކުރީގެ ޤާނޫނުއަސާސީ [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/81 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ([illegible])) ގެ 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> " [illegible] "

[illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/81 (27/1/1381ހ) (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ ([illegible])) ގެ 26 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުންނެވެ. [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> " [illegible] "

މިފަދައިންނެވެ. ކުރިން ބަޔާންކުރިހެން، ސިޔާސަތަކީ ސަރުކާރު ހިންގާ ހިސާބުތަކުން ސާއިލުކުރުގައި ގެންގުޅުން އަދި ބާރުލާއިރު ސާއިލުކުރުގައި ސަރުކާރު ގޮވައިގެން ދިޔަ މިކަމެވެ. އެހެންކަމުން، ސިޔާސަތަށް ކައިރިވާ ޢަމަލު ކުރުމުގެ މުއްދަތު 18 (އަށާރަ) އަހަރަށް ދިގު ކުރިމަތިލާން އެނގެއެވެ.

97. ސިޔާސަތުގެ މައްޗަށް މިފަދައިން އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ ކުރިން އޮތުމަކީ ފަރާތްތަކުން ދެނެގަތުން މިއަދަކީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ހަމައެކަނި މިސާލުތަކެއް ބެލުމަކީ ފަރުވާތެރިވުން ކުރަންޖެހޭ ކަމެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ މިންކުޑަކުރުމާއި ގުޅޭ ބައިގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> "...ކުލައާ ކުލަވާ، އަސްލުއަސްލު މިންވަރު ބަލާއިރު ކަނޑައެޅުމާއި އެކަމަށް ކުރުމުގެ އަދަދާއި ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަލައިގަތުން ހިފެހެއްޓުމަށް، އެހެނިހެން ދަރުމަވެރި ފަރާތް ނުވަތަ ޤާނޫނުގައިވާ އަދަދެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

98. މިދައުވާގައި ބަޔާންކުރާ ހާދިޘާ ހިނގައިދިޔަ އަދި އެހާދިޘާގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި، އަމަލު ކުރަމުންދިޔައީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/81 (27/1/1381ހ) (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު (ޕީނަލްކޯޑު)) އެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު އެޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު އުވާލައި މުޅިން އެހެން އައު ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތަކުން އަމަލު ކުރާތާ ދުވަސްތަކެއް ވެއްޖެއެވެ. އެއީ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) އެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

> "އިސްލާމް ދީނުގެ ގޮތުން، މިޤާނޫނަށް ބަދަލުގެނައުމަށް ފަހުގެ ކުރިން ޖެހިފައިވާ ކުށެއްގެ ކޮންމެ ކުށަކަށް ކަނޑައަޅާ ކުރުމުގެ ކުރިން މިޤާނޫނު އަސާސީއެއް ހިނގާ ކަމުގައިވާ ދީނީ ގޮތުން ކުރިއަށް ނިންމާނެއެވެ. އެހެން ނަމަވެސް، މިޤާނޫނަށް ބަދަލު ކުރިން ފާސްކުރާ ކުރިން ހިނގާ ކަމުގައިވާ ދީނީ ކަމެއްގައި ކުށެއް މިޤާނޫނު ބަދަލުގެނައުމަށް ފަހު ބޭނުންކުރެވޭ، ކުށެއް ހިނގި ކަމުގައިވާ ކަމުގައިވާ ފަހުން ބަލައިގަނެވިދާނެ ކުރިން ނުވަތަ ދަށަށް ނިންމާފައިވާ ހުރިހާ ކަމެއް ކަނޑައަޅާ ކުރިން ފާސްކުރާ ކުށެއްގެ ބަދަލުގައި ކަމަށް ގެންނަ ބަދަލެއް، ކުށެއް ކުރިމަތިލާ ކުށުގެ ބަދަލުގެނައުމަށް ޖެހިގެން ދިއުމަށް ގެނައުމެވެ. ނަމަވެސް، މިޤާނޫނު ޢަމަލުކުރާ ގޮތަށް ގެނެވޭ ބަދަލުތަކެއް ކުރިއަށް ކުރިމަތިލާ މިޤާނޫނަށެވެ. އަދި މިޤާނޫނުގެ ދަށުން އެ ކުރިން ކަމެއް އަދި ދުވަހު ބަލައިގަތުމުގައި އެ ކުރިން ކަމެއް ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިންނެވެ."

މިފަދައިންނެވެ. ވީމާ ސިލާޙުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު ކަނޑައެޅުމުގައި މިހާރު އަމަލު ކުރަމުންދާ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި އެއް ކުށެއްގެ މައްޗަށް ބަލަން ޖެހެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ދަޢުވާކޮށްފައިވާ ސިލާޙުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު ކަނޑައަޅަންޖެހޭނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު:17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނޑު އާލާތް ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ ދަށުން ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ހުށަހެޅުމުގައި އަންނަނިވި ސަބަބުތަކަށްޓަކައި ބަލައިގަނެވޭނެ ހުށަހެޅުމެއް ނޫނެވެ.

98.1 މިހާލަތުގައި ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގެ ދަށުން އުފުލާފައިވާ ދަޢުވާއެއްކަމަށްވާއިރު، ކުރީގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު އުވާލާފައިވަނީ އަމަލު ކުރަންފެށި ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) އެވެ. ވީމާ ހުށަހަޅާ ދަޢުވާކުރެވުނު އުޅުނު ޤާނޫނުގެ މަޤާމަށް އަލުން އަދި ޤާނޫނުގައި އެކަމާއި ޢުޤޫބާތު ގެއްލި މައްޗަށްކަމަށެވެ.

98.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު:17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނޑު އާލާތް ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގައި އެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ބުނެފައިވަނީ؛

> " މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށެއް އެއީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު)ގައި ކުށެއް ކަމުގައިވެފައިވާނަމަ، އެކަމަކާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި އެ ކުށުގެ ދަރަޖައާއި މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށުގެ ދަރަޖައާ އަޅާބަލައިގެން، އެ ކުށަށް އަދަބު ދޭނީ އެ ކުށުގެ ދަރަޖައާއި ފެތޭގޮތަށެވެ؛ މިޤާނޫނުގައިވާ ޢުޤޫބާތު ކަނޑައެޅުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައިވާ ކުށުގެ ދަރަޖަ ބަލާނެއެވެ. އެފަދަ ކުށެއްގައި، އެކުށުގެ ދަރަޖައަކީ މި ޤާނޫނުގައިވާ ދަރަޖައާ ފެތޭގޮތަށް ދަރަޖަކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ދަރަޖަ، އެ ކުށަކަށް އަދަބު ދޭނީ މި ޤާނޫނުގައިވާ ދަރަޖަކޮށް އަދަބެއްކަމުގައެވެ."[81]

---

[81] ޤާނޫނު ނަންބަރު:41/2014 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނޑު އާލާތް ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) އަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 25 ވަނަ މާއްދާ. (ނޯޓް: ޤާނޫނު ނަންބަރު:17/2010 އަށް ގެނެވުނު ފުރަތަމަ އިސްލާހުގައި ގެނެވުނު އެ ޤާނޫނުގެ މާއްދާތަކުގެ ނަންބަރު ތަރުތީބު ކުރިއަށްދާގޮތަށް ހަރުމަޖެހިފައިވާ އަދި ބަދަލުކުރެވިފައި މިޤާނޫނު ހަމަޖެހިފައެވެ.)

މިފަދައިން ކަމަށްވާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު:17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ސިލާޙުގެ މައްޗަށް އުފުލުނު ކުށުގެ ތުހުމަތަކީ ކޯޓަކަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަޔާންކޮށްފައި ނެތުމާއި އަދި ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސިލާޙުގެ މައްޗަށް އުފުލުނު ކުށުގެ ތުހުމަތަކީ ބަޔާންކޮށްފައި ހުރިކަމާއި ނުވެއެވެ.

98.3 އަދި ބޭނުންކުރުމުގެ ގޮތުން ވަކިވަކިން ހަމަޖެހިފައިވާ ފުރިހަމަކަން މަސައްކަތް ކުރި ގޮތެއް ކަމުގައި ނުދެކެން.

99. މިހާރު އަމަލު ކުރެވެމުންދާ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ ދަށުން، އަދި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، މިއީ، އެޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކުށެއްކަމާއި، މިކުށުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ޖިނާއީ ދަރަޖަ ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، އެމާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ،

> " ކުށްކުރި މީހާ ބައިވެރިވި މީހާގެ ދައުރަކީ، ޖިނާއީ ބައިވެރިވުމުގެ ދަރަޖަތަކުގެ ތެރެއިން ދަރަޖަތަކުގެ ތެރެއިން، އެންމެ ބައިވެރިވުން، ދަރަޖަ ކުޑަ ޖިނާއީ ބައިވެރިވުމުގެ ގޮތުގައި ދެކޭނެއެވެ.
>
> 1. އެންމެ އަސާސީ އިންތިޒާމުކުރި މީހާ ނުވަތަ އަސާސީ ކަންތައްތަކުގައި އިސްކަން ދެއްވާފައިވާ މީހާ ކުރިމަތިލާފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ދަރަޖައަކީ ފަދަ އެއް އެހީތެރިވެދިން ކަންކަމުގެ ދަރަޖައެވެ.
> 2. އެންމެ ކުޑައެއް ކަންކަމުގައި ފަދަ މިންވަރަކަށް ބައިވެރިވި މީހާ ކުރިމަތިލާފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ދަރަޖައަކީ، އެއް އެހީތެރިވެދިން ކަންކަމުގެ ދަރަޖައެވެ، އަދި ދަރަޖަ ދެވަނަ ދަރަޖައެވެ.
> 3. ކުށްކުރި މީހާ ބައިވެރިވެފައިވާ މިންވަރަކީ ކުޑަ މިންވަރަކަށް ކުރިމަތިލާފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ދަރަޖައަކީ ފަދަ އެއް ކަމަކުން އެހީތެރިވެދިން ކަންކަމުގެ ބޮޑު ދަރަޖައެވެ، ދެދަރަޖަ ތިންވަނަ ދަރަޖައެވެ."

ދިފައިންނެވެ. މިގޮތުން ސިރާޖްގެ މައްޗަށް ކުށުވެރިކަމާއި ދަޢުވާގެ ކުށް ދަޢުވާ ކުރާނަމަ، އެކުށް ދަޢުވާ ކުރެވޭތީ އެޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޖިނާއަތުގެ 1 ވަނަ ދަރަޖައިގެ ކުށެއްގެ ގޮތުގައި ކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މިއީ ޝަރީޢަތުގެ ބުނެދޭ ކަމަށް ކަނޑައެޅުން ނުދެކެނީއެވެ. އެހެނީ، ސިރާޖް އަދި އަޙްސަން ބަސިތު ދަރާވުތުގެ ފުރިހަމަ އިންސާފުވެރި މިސާ ނަގުދަ އެކަމާގުޅޭ ކަންތައްތަކުގައި އިސްތިހާރު ބަރަބަރު ދިޔަކަން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ސާބިތުކޮށް ނުކުރެވޭތީއެވެ. ނަމަވެސް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅި ކަމަށް ސާބިތުވާނަމަ ސިރާޖްގެ ދެކޭ މިންވަރަކަށް ބައިވެރިވިކަން ކުރަނީ ކަމަށް. ވީމާ ސިރާޖް ޖިނާއަތުގެ ދަރަޖައިގެ ކުށެއްކަމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން އޮތް އެހީތެރިވުން ކުށްކުރުމުގެ ދަރަޖައަށްވުރެ، އެއް ދަރަޖަ ދަށް ދަރަޖައެކެވެ. އެއީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެންނެވެ.

100. ސިރާޖްގެ އަރިހުން ދިން ކުށުގެ ދަރަޖައަކީ ޖިނާއަތުގެ 1 ވަނަ ދަރަޖައެވެ. އެދަރަޖައަށްވުރެ އެއް ދަރަޖަ ދަށް ކުށުގެން ސިރާޖްގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައެޅުނީ ޖިނާއަތުގެ 2 ވަނަ ދަރަޖައިގެ ކުށެއްގެ ގޮތުގައެވެ. މިޤާނޫނުގެ ދަށުން އަދަބު ދޭއިރު 1001 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް "އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އަސާސީ މިންގަނޑު" ކަމަށް ބަލާއިރު، 1002 ވަނަ މާއްދާގައި އޮތް ކަނޑައެޅޭ އަދަބުގެ މިންވަރު ބަޔާންކޮށްދޭ ތާވަލުގައި އޮތް އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އަސާސީ މިންގަނޑަށްވުރެ 3 (ތިނެއް) ދަރަޖަ މަތީ ދަރަޖައެވެ. ސަބަބަކީ މިންގަނޑުގައި ހިމެނޭ ފަދަ ކުށްތަކަކަށް ދަޢުވާ ކުރެވިފައި ނުވާތީއެވެ.[82] އެހެންކަމުން، ސިރާޖްގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އަސާސީ މިންގަނޑަކީ 10 އަހަރާއި 6 މަސް ދުވަހެވެ.

---

[82] މިފަދަ ހިންގުމަކަށް، ހިފައިގެން ސިރާޖް އުޅުނީ އަދި މިކަމުގައި ސަޕޯޓުވި ފައިސާ ހިތްވަރު ދިން ކަމަށް ބުނެފައިވާ އަދި ސިރާޖްގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރާ ކުށުގެ ދަރަޖަ ނުފެނެއެވެ.

101. ސިމާޖްގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅޭ އަސާސީ އަދަބު އުނި އިތުރު [illegible] ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުން ބަލަންޖެހެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަޔާންކުރަނީ ސިމާޖްގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅޭ އަސާސީ އަދަބުގެ ތެރެއަށް 3 ދަރަޖަ އިތުރު ކުރަންޖެހޭ ކަމަށެވެ. އަދި ސިމާޖްގެ މައްޗަށް އަދަބުގެ މިންވަރު ބޮޑުކުރަންޖެހޭ އެއްވެސް ސަބަބެއް ނެތްކަމަށެވެ. މިއާ ޚިލާފަށް ސިމާޖްގެ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކުށުގެ [illegible] ބަލައި އޭނާގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅޭ އަސާސީ އަދަބު އެއްދަރަޖަ ދަށްކުރަންޖެހޭ ކަމަށް ދެކޭ ކަމަށެވެ.

102. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އަދި ސިމާޖްގެ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތް ކުރާއިރު، ސިމާޖް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިންސާނުންގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން ސިމާޖްގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅޭ އަދަބުގެ އަސާސީ މިންވަރަށްވުރެ 1 (އެކެއް) ދަރަޖަ މަތި ކުރަން ޖެހެއެވެ. އަދި [illegible] 1003 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން 2 ދަރަޖަ މަތި ކުރަންޖެހެއެވެ.

103. [illegible] 1003 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން 2 ދަރަޖަ މަތިކޮށްފައިވަނީ، ސިމާޖް [illegible] ކުރުމުގެ އަމަލުގެ ސަބަބުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އާންމު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[83] އެހެނީ މި ޤާނޫނުގެ އާންމު މަޤްޞަދަކީ ދީނާއި، ފުރާނައާއި، ނަސްލާއި، ބުއްދިއާއި މުދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުން [illegible]

---

[83] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible]).

އުނިކަން ގެންނަ އަމަލުތަކަށް އެކަށީގެންވާ އަދަބު ކަނޑައަޅައިދެން، އެ ޤާނޫނު ހަމަތަށް ދެމެހެއްޓުމާއި ކުށްކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އަދަބުގެ ސަބަބުން އެފަދަ ކުށްކުރުމުން ދުރުހެލިކުރުވުމާއި އެފަދަ ކުށް މަދުކުރުމެވެ.

104. އެނގިހުރެ މީހަކު މަރައިލި މީހާ [illegible] ކުރެވެ. އިންސާނުގެ ހަށިގަނޑަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ގެއްލުމެއް ލިބިދާނެ ގޮތަކީ އަނިޔާވެރި ކުރެވެ. އެފަދަ ކުށެއްގައި ބައިވެރިވުމާއި، އެފަދަ ކުށެއް ކުރާ މީހަކަށް އެހީތެރިވުމާއި، އަދި ކުށެއް ކުރަން އެދުމާއި، އަދި ކުށެއް ކުރުމަށް ހިތްވަރު ދީ ޖިނާޔަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ކުރާ [illegible] ކުށުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[84] [illegible]، [illegible] މީހާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].[85] މިގޮތުން ބައިވެރިވުމުގެ ޖިނާއީ ދަރަޖަ [illegible] ޤާނޫނުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ސިފަތާގެ ބައިވެރިވުމުގެ ޖިނާއީ ދަރަޖަ [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްދީފައިއެވެ. އެއްބަސްވުން ސިފަތާގެ މައްޗަށް އަދަބު ކަނޑައަޅަން [illegible] ކަނޑައަޅާން އަދަބަކީ، ޤާނޫނުގެ 1002 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން 2 ވަނަ ދަރަޖައިގެ ޖިނާޔަތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަސާސީ އަދަބުގެ [illegible] ޤާނޫނުގެ 1001 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން 3 ދަރަޖަ، ޤާނޫނުގެ 1103 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން 01 ދަރަޖަ އަދި ޤާނޫނުގެ 1003 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން 2 ދަރަޖަ ވަކިވަކިން، 2 ވަނަ ދަރަޖައިގެ ޖިނާޔަތަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އެންމެ ބޮޑު އަދަބު 15 (ފަނަރަ) އަހަރު ދުވަހުގެ މުއްދަތަކަށް ޖަލަށް ލުމެވެ. މިގޮތުން އަދަބު ކަނޑައަޅުއްވީ ސިފަތާގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] ކުރީގެ [illegible] 26 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކަނޑައަޅާން އަދަބަށްވުރެ 3 އަހަރު ގިނަ އަދަބެކެވެ.

---

[84] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު).

[85] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރު.

105. މިޤަޟިއްޔާގެ ދަށުން ކުށް ސާބިތުވެ މަތީގެ އުޤޫބާތު ކަނޑައެޅިފައިވާ ޙައްދުގެ މައްޗަށް ވާރިދުން މަޢާފު ކޮށްވައި ނުވާނެ، އެހެނީ މައްޗަށް މަތީގެ އުޤޫބާތު ތަންފީޛު ކުރެވުމުން ޤާނޫނުގައި[56] ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޢަދަދުގައި އޭނާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ދައުލަތުގެ ތަންފީޛީ އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް އަމުރު ކުރަމެވެ. އަދި މަތީގެ އުޤޫބާތު ތަންފީޛު ކުރުވުމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ މުއްދަތު ގުނަންޖެހޭނީ އޭނާ ކުރީގެ އަދަބުގެ ގޮތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަންދުގެ މުއްދަތު އެއްވަރަކާ ބަލައި ނުގުނޭނެ ވިސްނެވެ.

106. ވީމާ، ބަޔާންކޮށްދެވުނު ކަންކަން އަޅުގަނޑުމެން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންނަށް އިއްތިފާޤުވެ ވެވުނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ބާޠިލް ކުރަންޖެހޭ ކަމަށެވެ.

ޚުލާޞާ:

ދެންފަހެ ބަޔާންކޮށްދެވުނު ސަބަބުތަކަށްޓަކައި އެހެންކަމުން ހުކުމްކުރުމުން، މާލެ / ގ. [illegible] އިބްރާހިމް ސަޢީދު އާދަމްގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި ޤާނޫނުގައި މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އެއީ، މާލެ/ހމ.ވިނަސްޓަރި ރަސަން ހިއްޖާ ދިރިއުޅޭ ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި މަސްތުވާތަކެތީގެ ބޭނުންކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ޝަރީޢަތުން ސާބިތުވާތީވެ ހުކުމްކުރެވިފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:975/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާއިން ކުށްވެރިކޮށް ހުކުމްކޮށްފައިވާ ގ. [illegible] އިބްރާހިމް ސަޢީދު އާދަމްގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ އަދި ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހެޅި ހެކިތަކުގައި ކުށްވެރިކަން ދަރަޖައަށް ސާބިތުވުމަކަށް ނުވާތީ، ކުށުގެ ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން ތުހުމަތުކުރެވޭ ކަމަކީ މަސްތުވާތަކެތީގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ޤާނޫނުގެ މަތިން ބަލާ ކުރިއަށް ދާއިރު، ދިވެހިރާއްޖޭގައި މަތީގެ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ގ. [illegible] އިބްރާހިމް ސަޢީދު އާދަމް ނިމުމަށް ބަލާފައި، މާލެ/ހމ.ވިނަސްޓަރި ރަސަން ހިއްޖާ ދިރިއުޅޭ ސަރުކާރުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ކުރި

---

[56] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 14/2013 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖަލުތަކާއި ޕެރޯލްގެ ޤާނޫނު).

[illegible]

[illegible]

[illegible] އުސޫލުގެ މަތިން، [illegible] [illegible] ގޮތުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރު ދުވަހަށް [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު